АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 5/3'2021

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

[https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\)](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3))

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 липня 2020 р. № 886 (економічні науки).

Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 вересня 2020 р. № 1188 (юридичні науки).

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 р. № 353/10 (облік та аудит).

Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Префікс doi журналу: 10.37634/efp.

2021 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 26.05.2021

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 9 від 19 травня

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2021
© "Економіка. Фінанси. Право",
2021

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 5/3'2021

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

[https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\)](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3))

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 02 July 2020 № 886 (economic sciences).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on September 24, 2020 № 1188 (legal sciences).

Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

Journal is awarded the international identification number ISSN 2409-1944 and included in the international Scientometrics base Index Copernicus.

Journal's doi: 10.37634/efp.

Founders:

Audit firm "Analitik" jointly with the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 9 dated May 19, 2021). Full or partial reprint of the

materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 26.05.2021

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,
Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analitik", 2021
© "Economics. Finances. Law",
2021

Typography: LLC "International Business
Center"

Головний редактор

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України»

Шеф-редактор

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління ПрАТ «Аудиторська фірма "Аналітик"», Заслужений юрист України

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бойко Антон Олександрович, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики, Сумський державний університет

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вереzubova Tetiana Anatoliivna, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, Білоруський державний економічний університет

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Головач Tetiana Anatoliivna, д.е.н., професор, аудитор, заступник директора з наукової роботи Інституту аудиту

Криштопа Ірина Ігорівна, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування»

Полякова Євгенія Сергіївна, к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи, проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес) Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., професор, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Сіскос Евангелос, д.е.н., професор, Університет Західної Македонії

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., професор, ректор Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»», Академік Академії економічних наук України

Тринчук Віктор Вікторович, к.е.н., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Національного університету харчових технологій

Чижевська Людмила Віталіївна, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту Державного університету «Житомирська політехніка», академік Академії економічних наук України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Балгіббекова Гульнара, к.ю.н., завідувач кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., проф., заслужений юрист України, академік Міжнародної академії безпеки та конфліктології

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України

Мусін Куат Саніязданович, к.ю.н., старший викладач кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморський національний університет імені Петра Могили, академік Національної академії наук вищої освіти України

Скоржевська-Амберг Малгожата, Доктор філософії, адвокат, Університет Козмінського, юридичний коледж, Кафедра теорії, філософії та історії права (Польща)

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Яровий Анатолій Олександрович, к.ю.н., доцент, професор кафедри права публічного адміністрування Маріупольського державного університету, суддя у відставці

Відповідальний редактор: Поповецька-Демченко Леся Петрівна

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Editors-in-chief

Valentyna P. Levchenko, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Volodymyr V. Holovach, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analytik", Honored Lawyer of Ukraine

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Anton O. Boiko, PhD Economics, Associate Professor of Economic Cybernetics Department, Sumy State University

Olena H. Velychko, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Tatyana A. Verezubova, Dr. Economics, Professor, Head of the Department of Finances, Belarusian State Economic University

Evangelos Siskos, Dr. Economics, Professor, University of Western Macedonia

Anatoliï M. Herasymovych, Dr. Economics, Professor, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman

Tetiana A. Holovach, Dr. Economics, Professor, auditor, deputy director for scientific work of the Institute of Audit

Iryna I. Kryshchova, Dr. Economics, Professor, Professor of Accounting and Taxation Department, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman

Yurii M. Mantsevyich, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Yevheniia S. Poliakova, PhD Economics, Associate Professor of Finances and Banking Department, vice-rector for scientific and pedagogical work, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»

Olena M. Potyshniak, Dr. Economics, Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasilenko

Volodymyr H. Prushkivskiy, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Serhiï A. Tkachenko, Dr. Economics, Professor, Rector of the Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"», Academician of Academy of Economic Sciences of Ukraine

Viktor V. Trynchuk, PhD Economics, Associate Professor of tourism and hotel business department, National University of Food Technology

Liudmyla V. Chyzhevska, Dr. Economics, Professor, Professor of the Production, Professor of Accounting and Auditing Department, State University "Zhytomyr Polytechnic", Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine

Members of the editorial board of Law Sciences:

Gulnara Balgimbekova, PhD Law, Head of the constitutional and international law department, Karagandy State University after E.A. Buketov.

Serhiï F. Konstantinov, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Viktor I. Vasylynychuk, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Valerii O. Hlushkov, Dr. Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the International Security and Conflict Academy

Volodymyr V. Luts, Dr. Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of National Academy of Law Sciences of Ukraine

Kuat S. Musin, PhD Law, Senior Lecturer of the constitutional and international law department, Karagandy State University after E.A. Buketov.

Ihor V. Ozerskyi, Dr. Law, Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla, Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine

Malgorzata Skorzevska-Amberg, PhD, DSc, Kozminski University, College of Law, Department of Theory, Philosophy and History of Law (Poland)

Yurii O. Frytskyi, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Anatoliï O. Yarovyi, PhD Law, Professor of Law and Public Administration Department, Mariupol State University, retired judge

Managing editor: Lesia P. Popovetska-Demchenko

Issue Editor: Anna O. Tumanian

ЗМІСТ

ДАШКОВСЬКА О.Р., ТКАЧОВА В.С., ЛАВРИК П.Ю. Особливості українського виборчого процесу	5
ТКАЧЕНКО С.А., ПОТИШНЯК О.М., ПОЛЯКОВА Є.С. Контркондиционирование системы качества изделия	9
ІВАНОВ С.М. Адміністративний порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації з надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства	13
ГУШТАН Т.В. Стратегічні орієнтири розвитку торговельних підприємств	16
ЗАПОРОЖСЬКА А.М., ШВАГІРЕВА В.С. Формування інноваційної політики підприємства під час виходу на міжнародні ринки	19
БАТМАНОВА В.В. Особливості надання деяких видів публічних послуг у сфері соціального захисту населення	22
ДРОЗДИК О.А., ПОЛІЩУК Д.І. Особливості визначення результатів виборів у пропорційних виборчих системах	25
ДЯЧЕНКО Д.Я., ШВАГІРЕВА В.С. Роль краудфандингу в інноваційній діяльності	30
ОГЛЯДИ, КОМЕНТАРІ, КОНСУЛЬТАЦІЇ	
ДАЙДЖЕСТ. Про зміни законодавства та інших нормативних документів у сфері бухгалтерського, податкового обліку та фінансової звітності	33

CONTENTS

DASHKOVSKA O., TKACHOVA V., LAVRIK P. Specifics of the Ukrainian election system	5
TKACHENKO S., POTYSHNIAK O., POLIAKOVA Ye. Functionally enhanced quality assurance incentives ...	9
IVANOV S. Administrative procedure for appealing against decisions, actions or omissions of public administration entities regarding the provision of public services in the field of migration and citizenship	13
HUSHTAN T. Strategic priorities for the development of trade enterprises	16
ZAPOROZHSKA A., SHVAHIREVA V. Formation of innovation policy of the enterprise when entering international markets	19
BATMANOVA V. Peculiarities of provision of certain types of public services in the field of social protection of the population	22
DROZDYK O., POLISHCHUK D. Peculiarities of determining election results in proportional electoral systems	25
DIACHENKO D., SHVAHIREVA V. The role of crowd funding in innovative activities	30
REVIEWS, COMMENTS, CONSULTATIONS	
DIGEST. On changes in legislation and other regulations in the field of accounting, tax accounting and financial reporting	33

ДАШКОВСЬКА
Олена Ростиславівна
dashkovskaolena@gmail.com

ТКАЧОВА
Вікторія Сергіївна
victoriatkacheva2003@gmail.com

ЛАВРИК
Павло Юрійович
pavel.lav2017@gmail.com

д.ю.н., професор, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого

студентка, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого

студент, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого

УДК 342.8.324

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

SPECIFICS OF THE UKRAINIAN ELECTION SYSTEM

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).1](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).1)

DASHKOVSKA Olena – Doctor of Law, Professor, Yaroslav Mudryi National Law University

TKACHOVA Viktoriia – student, Yaroslav Mudryi National Law University

LAVRIK Pavlo – student, Yaroslav Mudryi National Law University

У статті сформульовано поняття виборчого процесу. Роз'яснюється становлення виборчого процесу в Україні з XIX ст. під впливом досвіду іноземних держав. Зазначена зміна виборчого законодавства в Україні з 1989 р. до 2004 р. Проаналізовано основні види виборчих систем таких, як мажоритарна, пропорційна та змішана. Визначено особливості цих виборчих систем в Україні. Підкреслено, що оптимальною системою волевиявлення громадян в Україні є пропорційна, що підкріплено думкою Парламентської Асамблеї Ради Європи та досвідом інших європейських держав. Детально розглянуто основні положення Виборчого Кодексу України, який набув чинності 1 січня 2020 р. Особливу увагу приділено питанням гендерної рівності під час виборів. У висновку наголошено, що виборчий процес в Україні пройшов складний шлях становлення та законодавство про вибори досить перебуває у процесі розроблення.

* * *

The paper considers the concept of the election process as an activity related to the exercise of suffrage. The list of subjects of the election process has been determined. The formation of the institution of elections under the influence of external factors is explained. The formation of the electoral process in Ukraine since the XIX century is analyzed under the influence of foreign states such as the Russian Empire and Austria-Hungary. The introduction of elections in the second half of the XIX century is considered in details in connection with the reform. The change of the electoral legislation in Ukraine from 1989 to 2004 is noted.

The main types of electoral systems such as majority, proportional and mixed are analyzed. The peculiarities of the majority electoral system, which has been operating in Ukraine for a long time, and the proportional one, which is currently used in accordance with the Electoral Code of January 1, 2020, have been identified.

The issue of choosing the most effective electoral system, on the example of majority, proportional and mixed systems, is considered in detail. It is concluded that the optimal system of popular expression of will of citizens in Ukraine is proportional, which is supported by the opinion of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, and the example of the development of other European states. The importance of a stable electoral system in Ukraine is noted.

The main provisions of the Electoral Code of Ukraine, which entered into force on January 1, 2020, are considered. The election process and innovations of the Electoral Code of Ukraine are considered in detail. Particular attention was paid to the issue of gender equality during the elections, which caused a lot of discussion among Ukrainian politicians and European countries.

The conclusion emphasizes that the electoral process in Ukraine has gone through a difficult and long path of formation, but the election legislation is quite at the stage of formation and development, due to difficult circumstances in the Ukrainian state to build civil society.

Ключові слова: вибори, виборчий процес, виборча система, голосування, Виборчий Кодекс України

Keywords: elections, electoral system, electoral process, voting, Electoral Code of Ukraine

ВСТУП

Впродовж тривалого часу виборчий процес в Україні зазнав значних корективів унаслідок численних трансформацій економічних, політичних та соціальних відносин. В Україні сформувалася унікальна виборча система, яка потребує окремого всебічного дослідження.

В Україні проблеми правового регулювання виборчого процесу досліджували такі провідні вчені: В.Д. Бабкін, Ф.Г. Бурчак, Р.К. Давидов, П.Б. Євграфов, М. Ставнійчук, В.Я. Тацій, Ю.М. Тодика, Є.А. Тихонова, О.Ф. Фрицький, М.В. Цвік, В.М. Шаповал, Ю.С. Шемшученко, Н.Г. Шукліна, Л.П. Юзьков, О.І. Ющик,

В.Д. Яворський та ін.

Проблеми та особливості виборчого процесу в Україні є актуальною темою досліджень, оскільки саме виборчий процес допомагає реалізувати таке важливе право кожного громадянина як право вільно обирати й бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Тому визначення особливостей розвитку та функціонування виборчого процесу в Україні є важливим для подальшого реформування цієї сфери.

МЕТА статті – виявлення особливостей та проблем виборчого процесу в Україні з метою визначення

практичних рекомендацій з подальшого вдосконалення та адаптації виборчого законодавства України до Європейських стандартів.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для детального аналізу даного питання використано такі методи:

статистично-математичний: для визначення квоти, яка встановлюється законом та є певним відсотком кількості голосів виборців, що застосовується з метою допуску конкретного суб'єкта до розподілу депутатських мандатів;

формально-юридичний: для дослідження змін у законодавстві України;

структурно-функціональний: для аналізу поняття «виборчий процес», вивчення зв'язків між його елементами, визначення місця й ролі всіх складових у функціонуванні об'єкта дослідження; системно-структурний (для вивчення загальних ознак виборчих систем).

РЕЗУЛЬТАТИ

Як відомо, поняття «виборчий процес» вживається у двох значеннях: по-перше, як певна діяльність, по-друге, як система правових норм, якими регламентується процес виборів. Отже, виборчий процес – це врегульована правовими нормами діяльність органів, організацій, окремих громадян, їх колективів і груп із підготовки та проведення виборів до органів публічної влади. Виборча система – це певний спосіб розподілу депутатських мандатів між кандидатами, партіями чи блоками партій залежно від результатів голосування виборців [8, с. 13]. Так, вибори – це передбачена Конституцією та законами України форма волевиявлення народу з метою формування органів державної влади та місцевого самоврядування шляхом голосування [8, с. 6].

Суб'єктами виборчого процесу згідно з чинним законодавством України є: виборці; зареєстровані кандидати в депутати на посаду Президента України, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови; уповноважені представники, довірені особи, офіційні спостерігачі від партій, кандидатів та інших суб'єктів виборчого процесу; виборчі комісії; органи державної влади та органи місцевого самоврядування; партії та блоки, їхні організації, від яких висуваються депутати [8].

Істотне значення для розуміння специфіки виборчого процесу в Україні має особлива історія формування цього інституту на теренах нашої держави та вплив закордонних країн. Загальні прямі вибори визнані основним механізмом реалізації народовладдя у I пол. XIX ст., і впродовж XX ст. відбувається їх поступовий розвиток. Запровадження у країнах Європи та США в II пол. XIX – початку XX ст. загального виборчого права є одним із найбільших досягнень людства за останні століття. Таке закріплення стало наслідком революційних змін у житті європейських держав та прагненням громадян обмежити абсолютну владу монарха. Отже, запровадження загального виборчого права було поступовим процесом, стикалося з певними проблемами та незрозуміння з боку різних прошарків суспільства.

З приводу питання розвитку на теренах України виборчого законодавства, слід зазначити, що територія

сучасної України починаючи з 1654 р. була розділена між двома державами. Так, у Російській імперії в II пол. XIX ст. у зв'язку з проведенням державних реформ відбулося запровадження виборів на повітовому та губернському рівнях із метою обрання представників для нагляду за освітою, охороною здоров'я тощо. Наступним кроком було проведення парламентських виборів після першої російської буржуазної революції, внаслідок чого до I та II Дум було обрано від України 102 депутати та створено українську парламентську громаду у складі 45 депутатів. На територіях, які перебували у складі Австрійської імперії, ситуація склалася дещо інакше. Українці брали участь у парламентських виборах, які відбувалися у 1848 р. й мали своє представництво в складі 39 депутатів. Надалі Конституція УНР проголосила, що верховний орган, – Всеукраїнські Збори, – є виборним органом, що потребує встановлення певних процедур. Але більш активно й організовано застосування виборчих механізмів почалося після проголошення незалежності України у 1991 р.

У різні періоди незалежності України вибори регламентувалися різними законами. На початкових етапах був чинним закон УРСР від 27.10.1989 р. «Про вибори народних депутатів Української РСР», який замінено у 1993 р. на закон «Про вибори народних депутатів України». Згодом у 1997 р. закон «Про вибори народних депутатів України» змінив виборчу систему України, а у 2001 р. втратив свою чинність згідно з наступним законом України «Про вибори народних депутатів України», який у 2005 р. також втратив чинність, крім ч. 7 ст. 15 та ст. 81, які надалі втратили чинність із дня проведення чергових виборів народних депутатів України у 2006 р. 7 червня 2005 р. був прийнятий закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України», але вважається, що вибори до Верховної Ради у 2006 р. і 2007 р. відбулися за Законом України «Про вибори народних депутатів України» від 25.03.2004 р.

Як відомо, тип виборчої системи кожної держави зумовлює механізм трансформації волевиявлення виборців у мандати депутатів та владні посади. В юридичній науці виділяють три типи виборчих систем: мажоритарну, пропорційну, змішану.

Найбільш поширеною виборчою системою є мажоритарна, сутність якої полягає в тому, що депутатський корпус обирається більшістю населення держави. У результаті підрахунку голосів вважається обраним той кандидат, який отримав більшість голосів.

У науці конституційного права виділяють такі види мажоритарної виборчої системи :

1) Мажоритарна виборча система відносної більшості, яку називають англійською моделлю, за якої обраним вважається кандидат, який набрав більше голосів, ніж усі інші окремо взяті претенденти на виборну посаду.

2) Мажоритарна система абсолютної більшості, або французька модель передбачає, що обраним вважається кандидат, який набрав більше половини голосів виборців.

3) Мажоритарна виборча система кваліфікованої більшості, т.зв. азербайджанська модель встановлює необхідність одержання кандидатом на виборну посаду 2/3 голосів виборців, які взяли участь у голо-

суванні [8, с. 12].

Пропорційна виборча система передбачає пропорційний розподіл голосів виборців відносно кількості мандатів між партіями. Цій виборчій системі властива наявність обмежувального бар'єру (квоти), розмір якого визначається законом, та може становити певний відсоток кількості голосів виборців під час проведення певного виду виборів, для допуску конкретного суб'єкта виборчого процесу до розподілу депутатських мандатів. Важливою умовою є також наявність партійних списків партій та партійних блоків як суб'єктів виборчого процесу. В Україні такий список є жорстким та закритим, суть якого полягає в тому, що послідовність розташування кандидатів у виборчому списку змінювати не можливо з моменту реєстрації партії чи блоку партій у Центральній виборчій комісії.

Для визначення результатів голосування за пропорційною виборчою системою існують певні формули визначення виборчої квоти. В Україні застосовується формула Хейре, суть якої полягає у поділі загальної кількості голосів за партії (блоки партій), що подолали обмежувальну квоту, на загальну кількість депутатських мандатів [8, с. 12].

Змішаний тип виборчої системи полягає в об'єднанні та взаємодії пропорційної та мажоритарної виборчих систем за принципом співвідношення 50/50, або 70/30.

Що стосується формування представницьких органів влади в Україні, вони відбувалися в різний період за різними типами виборчих систем. Конституція України закріплює основоположні засади відповідно до яких відбуваються вибори, зокрема, розд. III Конституції України присвячено правовій регламентації виборів та референдуму. Згідно зі ст. 155 Конституції цей розділ має підвищений рівень захисту, завдяки ускладненому порядку внесення змін та доповнень.

Тип виборчої системи має визначальне значення для формування органів державної влади, визначення правового статусу органів виконавчої та законодавчої влади (зокрема, механізму стримування і протидії), визначення форми державного устрою та загального вектору становлення й розвитку політичної системи українського суспільства.

Для новостворених демократій надзвичайно важливим є вибір моделі виборчої системи, яка безпосередньо впливає на розвиток політичної системи, формування і функціонування виконавчих та законодавчих органів влади. Так у державах, де функціонує мажоритарна виборча система, більша частина владних повноважень здійснюється представниками партії більшості, на відміну від держав із пропорційною виборчою системою, де завдяки багатопартійності формується коаліційний уряд.

Змішана виборча система, яка функціонує у 7 країнах світу (Німеччині, Венесуелі, Новій Зеландії, Мексиці, Італії, Болівії та Угорщині), якнайкраще використовується для пошуку компромісу між політичними партіями з метою забезпечення стабільності в суспільстві та ефективності функціонування уряду [6].

Як зазначають міжнародні експерти у галузі конституційного права, змінюваність типів виборчої системи негативно впливає на політичну стабільність

країни. Для того щоб зупинити процес зміни виборчих систем необхідно знаходити компромісні рішення, що задовольнятимуть як суспільство, так і державу. Парламентська Асамблея Ради Європи у своїй резолюції «Функціонування демократичних інституцій в Україні» в пп. 7.1.2 вказує, що виборча реформа повинна передбачати не тільки ухвалення нового виборчого кодексу, але й запровадження нової виборчої системи, яка передбачає пропорційну систему та ґрунтується на відкритих виборчих списках і регіональних виборчих округах [2].

Для України питання якісного законодавчого забезпечення виборчого процесу є особливо актуальним, адже нещодавно на зміну численним нормативно-правовим актам, які регламентували проведення виборів, був прийнятий єдиний Виборчий кодекс України, що набув чинності 1 січня 2020 р., який передбачає обрання парламенту за пропорційною системою на основі відкритих регіональних списків.

Згідно з цим кодексом виборці можуть голосувати не лише за партію, але й за конкретного кандидата у списку партії. Кодекс визначає, що партії, які подолали 5 % бар'єр, гарантовано одержують 9 місць до парламенту нового скликання з-поміж перших кандидатів їх партійних списків.

Важливою новелою Виборчого кодексу є встановлення гендерного балансу в партійних списках, що відповідає європейським стандартам збалансованого представництва жінок та чоловіків у політиці. Так, у кожній п'ятірці кандидатів повинно бути не менше двох осіб протилежної статі. Водночас ці положення потрібно розуміти так, що дотримання гендерної рівності є обов'язковим лише на стадії висування кандидатів. Адже після реєстрації баланс може бути порушений, наприклад, унаслідок відмови окремих кандидатів від балотування чи внаслідок скасування реєстрації окремих кандидатів.

Європейські країни по-різному вирішують питання гендерної рівності в політичних відносинах. Наприклад, у Німеччині, Ісландії, Норвегії, Румунії та низці інших держав законодавець не передбачає гендерні квоти. Проте гендерна рівність закріплюється безпосередньо партіями в їх статутах. Гендерні квоти найбільш поширені у виборчих системах країн Скандинавії, Франції, Португалії тощо. На жаль, Україна посідає лише 146 місце за ознакою представництва жінок у парламенті, тобто жінки становлять лише 20.8 % складу українського парламенту [9].

Вперше у Виборчому кодексі України закріплено положення, що вибори народних депутатів України проводитимуться у єдиному загальнодержавному багатомандатному окрузі, а голосування проходитиме у 27 виборчих регіонах. Водночас потребують додаткової регламентації окремі положення стосовно призначення та зміни виборчих комісій, регулювання впливу ЗМІ, розмежування виборчих округів, процедурних питань висування кандидатів, підрахунку голосів та встановлення підсумків голосування.

Важко заперечити той факт, що вибори, які відбулися у 2019 р., не супроводжувалися інформаційним тиском, що перешкоджало вільному волевиявленню громадян. Венеціанська комісія «За демократію через право» зазначає, що для виборців свобода

формування власної волі вимагає від держави дотримуватись обов'язку нейтральності, зокрема, у питаннях доступу до засобів масової інформації, публічних демонстрацій та фінансування партій і кандидатів [2]. Виборча практика в Україні доводить, що обов'язок держави передбачає не тільки забезпечення рівності кандидатів чи партій, але й забезпечення належних умов проведення чесної виборчої кампанії, що дозволяє виборцю робити усвідомлений вибір.

ВИСНОВКИ

Отже, виборче законодавство та виборчий процес в Україні пройшли тривалий шлях. Складність цього процесу полягає в тому, що підготовка, прийняття та реалізація виборчого законодавства відбуваються за складних обставин перехідного періоду функціонування Української держави, становлення громадянського суспільства та відсутності консенсусу правлячих еліт відносно стратегії державного та суспільного розвитку.

Нормативно-правове забезпечення виборчого процесу в Україні за роки незалежності характеризується багатоманітністю, яка зумовлена численними змінами виборчих процедур, що відбуваються у гострій політичній боротьбі. У цьому контексті особливі сподівання покладаються на Виборчий кодекс України, який має стати не лише ефективним інструментом правового регулювання виборчих процедур, але й дієвим механізмом забезпечення реального волевиявлення громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України: станом на 18 серпень 2020 р.: відповідає офіц. тексту. (in Ukrainian).
2. Функціонування демократичних інститутів в Україні: Резолюція ПАРС від 25.01.2017. № 2145 URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23453>
3. Федорів Х.І. Поняття виборчої системи та її характеристика. *Прикарпатський вісник НТШ*. 2012. № 3(19). С. 205–214. (in Ukrainian).
4. Бондаренко Н.О. Набуття досвіду парламентської діяльності галицькими українцями та його значення у формуванні національної правосвідомості (1848–1914 роки). *Forum Prava*. 2019. № 57(4). С. 6–14. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3403541>.
5. Політична система і громадянське суспільство: європейські й українські реалії: монографія / за заг. ред. А.І. Кудряченка. Київ: НІСД, 2007. 396 с.
6. Шведа Ю.Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. С. 345–346.
7. Вибори в Європейському Союзі / за ред. Д.С. Ковриженка. Київ: ФАДА, ЛТД, 2006. 156 с.
8. Поняття, стадії, суб'єкти та об'єкти виборчого процесу. URL: <http://studies.in.ua/ru/politicheskiy-menedzhment-seminary/3851-ponyattya-stadii-subyekt-ta-obyekti-viborchogo-procesu.html>
9. Скільки депутатів-жінок у парламентах світу. Слово й діло. *Аналітичний портал*. 2020 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/12/infografika/polityka/skilk-y-deputativ-zhinok-parlamentax-svitu>
10. Фомина С.В. Суб'єкти, що беруть участь у виборчому процесі на стадії голосування, та їхній правовий статус у зарубіжних країнах. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2014. № 29. Т. 1. С. 114–118.
11. Грицай І.О. Загальнотеоретичний аналіз гендерного збалансування в національних парламентах. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Випуск 6(15), 2016 С. 4–6.

References

1. Constitution of Ukraine: as of August 18, 2020: corresponds to the official. text. (in Ukrainian).
2. Functioning of democratic institutions in Ukraine. PACE Resolution 2145 of 25 January 2017. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23453&lang=en> (in Ukrainian).
3. Fedorov Kh.I. The concept of the electoral system and its characteristics. *Prykarpattya Bulletin of NTSh*. Opinion. 2012. № 3 (19). pp. 205–214. (in Ukrainian).
- 4) Bondarenko N.O. Gaining experience of parliamentary activity by Galician Ukrainians and its significance in the formation of national legal consciousness (1848–1914). *Law Forum*. 2019. № 57 (4). pp. 6–14. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3403541>. (in Ukrainian).
5. Political system and civil society: European and Ukrainian realities: a monograph / ed. A.I. Kudriachenko. Kyiv: NISD, 2007. 396 p. (in Ukrainian).
6. Shveda Yu.R. Elections and electoral systems. European standards and experience for the establishment of democracy in Ukraine. Lviv, 2010. pp. 345–346. (in Ukrainian).
7. Elections in the European Union / ed. D. S. Kovrizhenko. Kyiv: FADA, LTD, 2006. 156 p. (in Ukrainian).
8. Concepts, stages, subjects and objects of the election process. URL: <http://studies.in.ua/ru/politicheskiy-menedzhment-seminary/3851-ponyattya-stadii-subyekt-ta-obyekti-viborchogo-procesu.html> (in Ukrainian).
9. How many female deputies in the parliaments of the world. Word and deed. *Analytical portal*. 2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/12/infografika/polityka/skilk-y-deputativ-zhinok-parlamentax-svitu> (in Ukrainian).
10. Fomina S.V. Entities participating in the election process at the stage of voting, and their legal status in foreign countries. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Right*. 2014. № 29. Vol. 1. pp. 114–118. (in Ukrainian).
11. Hrytsai I.O. General theoretical analysis of gender balance in national parliaments. *Prykarpattya Legal Bulletin*. 2016. Issue 6 (15), 2016 pp. 4–6. (in Ukrainian).

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
tkachenko26091980@gmail.com

д.е.н., професор, ректор, ВНЗ
"Міжнародний технологічний
університет «Миколаївська
політехніка»"

ПОТИШНЯК

Олена Миколаївна
potyshnjak3709z@gmail.com

д.е.н., професор, Харківський
національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра
Василенка

ПОЛЯКОВА

Євгенія Сергіївна
riske2074@gmail.com

к.е.н., доцент, проректор з науково-
педагогічної роботи, ВНЗ
"Міжнародний технологічний
університет «Миколаївська
політехніка»"

УДК 657

КОНТРОЛІНГОВАНИЕ СИСТЕМЫ КАЧЕСТВА ИЗДЕЛИЯ**FUNCTIONALLY ENHANCED QUALITY ASSURANCE INCENTIVES**DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).2](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).2)

TKACHENKO Serhii – Doctor of Economics, Professor, Rector, Higher Educational Institution "International Technology University «Mykolaiv Polytechnic»"

POTYSHNIAK Olena – Doctor of Economics, Professor, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

POLIAKOVA Yevheniia – PhD in Economics, Associate Professor, vice-rector for scientific and pedagogical work, Higher Educational Institution "International Technology University «Mykolaiv Polytechnic»"

Предлагаемый механизм координирования (управления) универсален. Он может применяться на предприятиях промышленности и научно-производственных объединениях независимо от их отраслевого и структурного профиля и позволяет решать функцию (задачу) управления по критерию оптимального рассогласования. Выбор идентификаторов (параметров) качества работ в качестве критериев премиальных выплат обеспечивает одновременно снижение либо упорядочение расходов, связанных с обеспечением качественных параметров готовой продукции.

* * *

Теоретично питання про роль і значення премій у господарському механізмі не є спірним. На сьогодні встановлено порядок, в умовах якого фонди стимулювання формуються за стабільними нормативами, затвердженими в диференційованих розмірах за роками циклу розвитку, основним показником стає виконання плану поставок продукції за договорами, підвищення продуктивності праці, покращення якості підготовленої продукції, зростання чистого прибутку. Тож є всі підстави вважати, впровадження довгострокових нормативів заробітної плати на гривню продукції дозволяє посилити зацікавленість колективів у підвищенні продуктивності праці і скорочення плинності кадрів, вдосконалюється порядок заохочення за суміщення професій, за високі показники у праці, ініціативу стосовно впровадження обґрунтованих норм. На практиці ж питання стимулювання представляє великий інтерес і знаходиться постійно в центрі уваги. Мета дослідження – викласти один з можливих варіантів стимулювання робіт і таких, що працюють в системі забезпечення якості продукції з погляду підвищення відповідальності працюючих за кінцеві результати роботи. Питання формування фондів стимулювання відпрацьовані, більш того вони регламентовані викладеним чинним порядком. Розподіл же фонду заохочення, формування розмірів преміальних виплат підрозділам і працюючим є досить дискусійним. Такий підхід до системи розподілу преміальних виплат за якість праці дозволяє ретранслювати систему стимулювання, зорієнтовану на кінцеві результати від підприємства загалом до кожного працюючого. Для робочих у разі децентралізованого формування фонду матеріального заохочення у цехах основного виробництва рекомендується збільшити розмір фонду заохочення, для цеху за умови збільшення в ньому кількості робітників, які працюють з особистим клеймом, і під час збільшення кількості робочих, що здають упродовж тривалого періоду продукцію з першого пред'явлення. Запропонований універсальний механізм. Він може застосовуватися на підприємствах незалежно від їх галузевого і структурного профілю і дозволяє вирішувати задачу управління за критерієм оптимальної неузгодженості. Вибір параметрів якості робіт в якості критеріїв преміальних виплат забезпечує одночасно зниження або впорядкування витрат, пов'язаних із забезпеченням якісних характеристик продукції.

* * *

In theory, the role and value of prizes in the economic mechanism is not controversial. It is now established order in which the incentive funds formed by stable regulations approved differentiated in size from year to year development cycle, the main indicator is the plan of product supply contracts, increased productivity, improved quality prepared products, growth in net profit. So there is

every reason to believe the introduction of long-term wage standards for the hryvnia to strengthen product allows interest groups to increase productivity and reduce employee turnover, improved promotion procedure for combining professions, with high rates of labour initiative for implementing reasonable standards. In practice, the issue of incentives is of great interest and is constantly in the spotlight. The aim – to present one possible incentive works and those working in the system to ensure product quality in terms of increasing the responsibility of working for the final results. The formation stimulation funds spent; in fact they are regulated current set order. The distribution fund to encourage formation size of bonus payments and working units is quite controversial. This approach to the distribution system of bonus payments for quality work allows retransmit the incentive oriented, the final results of the enterprise as a whole to each worker. For workers with decentralized formation of the material incentive fund in the main production shops, it is recommended to increase the size of the incentive fund, for the shop provided an increase in the number of workers working with a personal stamp, and with an increase in the number of workers delivering products on demand. The proposed mechanism is universal. It can be used in enterprises regardless of their industry and structural profiles and can solve the problem for the optimum management of misalignment. Selecting works as a criteria for bonus payments while providing a reduction or streamlining expenses related to providing quality products.

Ключевые слова: затраты, качество, мотивация, обеспечение, функция

Ключові слова: витрати, забезпечення, задача, мотивація, ціль і якість

Keywords: quality, motivation, problem, providing, purpose, spending, system

ВСТУПЛЕНИЕ

Прогрессивные теоретические исследования [1-6] и многие другие достаточно аргументировано показали, что вопрос о роли и значении премий в производственно-хозяйственном механизме не является спорным. В настоящее время установлен порядок, при котором фонды экономического стимулирования формируются по стабильным нормативам, утверждённым в дифференцированных размерах по годам цикла развития, основным фондообразующим показателем становится выполнение плана поставок готовой продукции по договорам, повышение производительности труда, улучшение качества подготовленной продукции, рост чистой прибыли.

Поэтому имеются все основания полагать, внедрение долговременных нормативов заработной платы на гривну готовой продукции позволяет усилить экономическую заинтересованность трудовых коллективов в повышении производительности труда и сокращении текучести кадров, совершенствуется порядок материального поощрения за совмещение профессий, за высокие показатели в труде, инициативу по внедрению технически обоснованных норм. На практике же вопрос экономического стимулирования представляет большой интерес и находится постоянно в центре внимания. И это, на наш взгляд, всецело объяснимо.

ЦЕЛЬ данного исследования – изложить один из возможных вариантов стимулирования работ и работающих в системе обеспечения качества готовой продукции с точки зрения повышения ответственности работающих за конечные результаты работы.

МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Вопросы формирования фондов экономического стимулирования отработаны, более того – они регламентированы изложенным действующим порядком фондообразования. Распределение же фонда материального поощрения, формирование размеров премиальных выплат подразделениям и работающим является достаточно дискуссионным.

РЕЗУЛЬТАТЫ

Важнейшим и малоисследованным вопросом в теории материального поощрения является вопрос о размерах фонда материального поощрения, выделяемого

подразделению. Экономически обоснованным в данном случае представляется подход, согласно которому построение шкалы премирования, на основе которой будет определяться размер премиального фонда, получаемого подразделением, будет производиться путем экономикоматематического обоснования функции поощрения. Такой подход известен в литературе. Однако его применение рекомендуется для распределения премиальных выплат между работающими. В нашем же случае уместно этот метод применить для формирования фонда поощрения.

Из всех возможных разновидностей функций поощрения экспоненциальная функция является самой обоснованной.

Кривые такого вида могут аппроксимироваться функциями типа, формула (1):

$$П = e^{aQ} - b, \quad (1)$$

где: a и b – постоянные коэффициенты функции премиального фонда; e – основание натуральных логарифмов.

Экспоненциальная функция стимулирует достижение подразделением оптимального показателя качества работы, так как при приближении показателя качества работы подразделения $Q_{расч}$ к $Q_{макс}$, равному 100, размеры премиальных выплат прогрессивно возрастают.

Такой подход нуждается в разъяснении. Логично в нашем случае было бы направить расчётный показатель качества работы подразделения к оптимальному, но при этом нельзя абстрагироваться от математической специфики обобщённого показателя качества работы промышленного предприятия. Он сформирован по логической цепочке последовательных работ по обеспечению качества как произведение степенных функций показателей качества работы подразделения, формула (2):

$$Q = Q_1^{l_1} \cdot Q_2^{l_2} \cdot Q_3^{l_3} \dots \quad (2)$$

Такое построение весьма чувствительно к малейшему снижению Q – при незначительном уменьшении $Q_i^{l_i}$ по отдельным работам происходит резкое падение Q для предприятия в целом. Поэтому част-

ные показатели работы подразделений следует по возможности доводить до 0,99-0,98, тогда совокупный показатель качества работы будет достижимым.

Постоянные коэффициенты a и b определяются из граничных условий $\Pi_{\min}$ при $Q_{\text{расч}}$ и $\Pi_{\max}$ при $Q_{\max} = 100$, где $Q_{\text{расч}}$ для каждого подразделения и соответственно для каждого вида работ определяется как комплексный показатель качества работы подразделения с учётом соответствующего коэффициента весомости по данным таблиц.

Примем $\Pi_{\max}$ при $Q_{\max} = 100\%$ для отдела до 100 % суммарного фонда заработной платы для повышения заинтересованности в высоком показателе качества.

В связи с изменением критериев стимулирования работы отделов происходят определённые изменения и в механизме стимулирования работающих в системе обеспечения качества готовой продукции. Для повышения действенности стимулирующего механизма полагаем целесообразным сохранить структуру показателя качества работы подразделения, его элементы, обобщив в нём такие свойства работы, как бездефектность, продуктивность, ритмичность, уровень технической оснащённости, уровень квалификации и, сообщив каждому свойству соответствующую весовость, использовать его весовые коэффициенты для формирования норматива соответствующих премиальных выплат.

Характер представленных показателем качества работы свойств предполагает, что при использовании его для оценки размеров премиальных выплат работающим следует организовать сбор данных соответствующего содержания по заранее предусмотренным для этого формам и использовать эту информацию при распределении премий между работающими. Поскольку показатель качества работы подразделения и показатель качества работы исполнителя имеют одинаковую структуру, то создание информационной основы распределения премиальных между работающими упрощается.

В рамках приведённого перечня следует организовать учёт выполнения функций каждым работающим.

Наличие таких документов позволяет организовать информацию для формирования показателя бездефектности и показателя своевременности выполнения заданий (функций) или ритмичности.

Показатель бездефектности работы исполнителя формируется следующим образом, формула (3):

$$B = \frac{n_4 - (n-1)4}{n_4}, \quad (3)$$

где: n_4 – данные строки n и графы 4; $(n+1)4$ – данные строки $(n+1)$ и графы 4.

Показатель своевременности (ритмичности) определяется по формуле (4):

$$K = \frac{n_4 - (n-2)5}{n_4}, \quad (4)$$

где $(n+2)5$ – данные строки $(n+2)$ и графы 5. Для определения показателя продуктивности сле-

дует в каждой из служб организовать учёт дефектов в готовой продукции по исполнителям.

Сам факт наличия дефекта в готовой продукции по чьей-либо вине оценивается 10 баллами снижения премии, а каждый дефект равнозначен одному баллу снижения премии.

Кроме того, можно воспользоваться стоимостной весомостью дефектов, которая характеризует затратную сторону причинённого дефектами ущерба.

Представляется возможным благодаря коррелированности затрат на обеспечение качественных характеристик и технических параметров рассчитать по данным, какому увеличению затрат соответствует появление дефектов того или иного вида.

Можно, таким образом, вычислить абсолютную сумму потерь, причиняемых дефектами производству, и эту сумму вычитать из величины премии, причитающейся исполнителю.

Интегральный показатель качества работы каждого исполнителя (K_u) может быть рассчитан по формуле (5):

$$K_u = B \cdot \Pi \cdot K_p, \quad (5)$$

где B , Π , K_p – соответственно коэффициенты бездефектности, продуктивности и ритмичности.

Безупречное выполнение функций, работа без дефектов, а также отсутствие нарушений сроков работ означает качественную работу. В этом случае коэффициент качества работы будет равен единице. Каждое невыполнение функции или проявление дефектов в готовой продукции, как и несвоевременное выполнение работ, будет вызывать существенное уменьшение интегрального показателя. Тогда справедливо доля выплат конкретному исполнителю (Π_u) будет определена по формуле (6):

$$\Pi_u = \frac{\Pi_c}{\Pi_u} \cdot K_{p.u}, \quad (6)$$

где: Π_c – величина премиального фонда, получаемая службой; Π_u – численность исполнителей в данной службе; $K_{p.u}$ – коэффициент качества работы исполнителя.

ВЫВОДЫ

Такой подход к системе распределения премиальных выплат за качество труда позволяет ретранслировать систему (методу) стимулирования, сориентированную на конечные результаты от промышленного предприятия в целом до каждого работающего.

Для рабочих при децентрализованном формировании фонда материального поощрения по цехам основного производства рекомендуется увеличить размер фонда материального поощрения, для цеха при условии увеличения в нём количества рабочих, работающих с личным клеймом, и при увеличении количества рабочих, сдающих в течение длительного периода (несколько месяцев) готовую продукцию с первого предъявления.

Предлагаемый механизм управления универсален. Он может применяться на промышленных предприятиях независимо от их отраслевого и структурного

профиля и позволяет решать задачу управления по критерию оптимального рассогласования. Выбор параметров качества работ в качестве критериев премиальных выплат обеспечивает одновременно снижение либо упорядочение затрат, связанных с обеспечением качества готовой продукции.

Список использованных источников

1. Зеленов А.Д. Мотивация трудовой деятельности на малом инновационном предприятии: монография. Москва: Дашков и К°, 2014. 103 с.
2. Курочкин В.Н. Организация, нормирование и оплата труда в вопросах и ответах. Москва-Берлин: Директ-Медиа, 2014. 234 с.
3. Милорадова Н.Г., Ишков А.Д. Психология управленческой деятельности: изменение подходов. Москва: МГСУ, 2014. 180 с.
4. Schultz T.W. *Investment in Human Capital*. N.Y.: Free Press, 1971. 272 p.
5. Bowen H.R. *Investment in Learning*. S.Francisco: Jossey-Bass, 1978. 423 p.
6. Mincer Jacob A. *Schooling, Experience, and Earnings*. New York: Columbia University Press, 1974. 152 p.

References

1. Zelenov A.D. *Motivation of labor activity at a small innovative enterprise: monograph*. Moscow: Dashkov and K°, 2014. 103 p. (in Russian).
2. Kurochkin V.N. *Organization, regulation and remuneration of labor in questions and answers*. Moscow-Berlin: Direct-Media, 2014. 234 p. (in Russian).
3. Miloradova N.G., Ishkov A.D. *Psychology of management activity: changing approaches*. Moscow: MGSU, 2014. 180 p. (in Russian).
4. Schultz T.W. *Investment in Human Capital*. N.Y.: Free Press, 1971. 272 p.
5. Bowen H.R. *Investment in Learning*. S. Francisco: Jossey-Bass, 1978. 423 p.
6. Mincer Jacob A. *Schooling, Experience, and Earnings*. New York: Columbia University Press, 1974. 152 p.

ІВАНОВ

Сергій Миколайович
IvanovS@e-mail.ua

УДК 351.74 : 342.922

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ З НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МІГРАЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСТВА

ADMINISTRATIVE PROCEDURE FOR APPEALING AGAINST DECISIONS, ACTIONS OR OMISSIONS OF PUBLIC ADMINISTRATION ENTITIES REGARDING THE PROVISION OF PUBLIC SERVICES IN THE FIELD OF MIGRATION AND CITIZENSHIP

суддя апеляційного
адміністративного судуDOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).3)

IVANOV Serhii – judge, Administrative Court of Appeal

Статтю присвячено висвітленню адміністративного порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства. Адміністративне оскарження являє собою складний комплексний правовий інститут, що включає як процедурні, так і процесуальні норми. Основними формами адміністративного оскарження виступають судово та позасудова; причому, якщо судове оскарження може виступати виключно факультативною стадією адміністративної процедури, позасудова форма розгляду скарги, також будучи факультативною стадією адміністративної процедури, водночас сама є різновидом адміністративної процедури. Інакше кажучи, зазначені форми оскарження у світлі тематики нашого дослідження логічно буде означити як адміністративно-процесуальну та адміністративно-процедурну.

* * *

The paper is devoted to the coverage of the administrative procedure for appealing against decisions, actions or inaction of public administration entities on the provision of public services in the field of migration and citizenship. An administrative appeal is a complex, complex legal institution that includes both procedural and procedural rules. The main forms of administrative appeal are judicial and extrajudicial; moreover, if a court appeal may be exclusively an optional stage of the administrative procedure, then the out-of-court form of consideration of the complaint, also being an optional stage of the administrative procedure, is itself a kind of administrative procedure. In other words, these forms of appeal in the light of the subject of our study will logically be defined as administrative-procedural and administrative-procedural.

It is established that the administrative and procedural support of public management of migration is not used effectively enough to appeal in the administrative as a tool to protect the rights of individuals. To overcome this negative trend, we need both transformations in the field of regulatory support, in particular the above amendments to the Law of Ukraine "On Citizens' Appeals" and raising the level of legal culture and legal awareness of all subjects of administrative and legal relations in the study area. The result of intensifying the use of administrative-procedural forms of appeal in the study area should be to reduce the number of administrative lawsuits against the staff and departments of the DMS and ensure the implementation of the principle of efficiency of administrative decisions in the implementation of administrative procedures in public administration of citizenship and migration.

Ключові слова: адміністративна процедура, бездіяльність, громадянство, етапи, дії, стадії, оскарження, публічна послуга

Keywords: administrative procedure, inaction, citizenship, stages, actions, stage, appeal, public service

ВСТУП

Факультативною стадією з вирішення індивідуальних справ із надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства виступає оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації, здійснених у процесі реалізації адміністративних процедур. Важливо зазначити, що, незважаючи на факультативність як ознаку цього процедурного етапу, наявність можливості оскарження відіграє дуже значущу роль у досягненні загальної мети адміністративно-процедурної діяльності – захисті індивідуальних прав і законних інтересів. Право на оскарження у цьому контексті відображає спрямованість трансформації українського адміністративного права в бік людиноцентризму, виступаючи інструментом захисту прав і свобод населення від свавільних і хибних рішень органів публічної влади.

Правова сутність оскарження є багатоаспектною; у науковій літературі наголошується на правоохоронному змісті інституту оскарження, що виявляється,

по-перше, через запобігання порушень законності та дисципліни у діяльності суб'єктів владних повноважень [1, с. 146]; по-друге, через відновлення прав та інтересів осіб, що порушені внаслідок неправомірної діяльності суб'єктів владних повноважень [2, с. 59]; нарешті, через усунення наслідків порушення правових вимог із боку суб'єкта публічної влади (скасування незаконного акта, визнання його нечинним тощо) [3, с. 57]. Водночас реалізація зазначених усунень правопорушень та їхніх наслідків, а також відновлення індивідуальних прав як завдань оскарження може відбуватися як у судовому, так і в адміністративному порядку.

У науковому просторі вітчизняної адміністративістики проблемам оскарження приділяли увагу такі вчені, як О.О. Бандурка, М.М. Тищенко, Е.Ф. Демський, Т.О. Коломєць, Р.В. Сінельник, Д.В. Лученко, А.А. Пухтецька, В.П. Тимошук та ін., у чиїх працях розглянуто різні аспекти судового та позасудового оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації. Спираючись на теоретичні здо-

бутки зазначених науковців, окреслимо особливості та практичні проблеми різних форм оскарження крізь призму надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ.

Методичну основу дослідження складають загальнонаукові методи, а саме: метод логічного узагальнення, метод синтезу, індукції, дедукції. Інформаційну базу дослідження під час написання статті склали, зокрема, наступні джерела: фахові статті, матеріали опублікованих тез конференції, дані органів публічної адміністрації.

МЕТА статті – розкриття адміністративного порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації з надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Позицію стосовно належності оскарження в адміністративному порядку до процесуальних адміністративних інститутів відстоює Д.В. Лученко, наводячи такі підстави для своєї позиції: їх урегульованість процесуальними нормами адміністративного права; існування внутрішньої єдності норм, які регламентують процедури адміністративного й судового оскарження, що виявляється в спільності функцій оскарження, головних принципів, аналогічності обов'язків держави і критеріїв оцінки ефективності законодавства і правозастосування у сфері оскарження; змістову близькість суспільних відносин, що регламентуються цими нормами. Про це свідчить і факт віднесення науковцем обох зазначених видів оскарження до категорії «процесуальних форм оскарження» [4, с. 99]. Зазначимо, що використання дослідником словосполучень «оскаржувальні процедури», «процедури оскарження» в такому контексті імовірніше слід сприймати у загальному розумінні терміна «юридична процедура» – як закріплену нормами послідовність, правовий порядок дій, – ніж у безпосередньому зв'язку з адміністративною процедурою як окремою інституцією адміністративного права.

З іншого боку оскарженню в адміністративному порядку притаманні певні риси, завдяки яким його можна все ж таки долучити до числа адміністративно-процедурних інститутів. По-перше, провадження з розгляду адміністративних скарг реалізується у сфері публічно-управлінської владної діяльності та здійснюється органами та посадовими особами виконавчої влади (на відміну від реалізації оскарження в судовому порядку, яка є діяльністю зі здійснення правосуддя) [4, с. 126]. По-друге, на користь цієї позиції свідчить і спрямованість оскарження в адміністративному порядку на реалізацію індивідуальних публічних прав суб'єкта скарги, тоді як метою судового провадження в адміністративній справі є передусім розв'язання спору [5, с. 9]. Нарешті, нормативну базу оскарження в адміністративному порядку становлять положення Закону України «Про звернення громадян», зокрема, ст.ст. 16 (розгляд скарг громадян), 17 (термін подання скарги), 18 (права громадянина при розгляді заяви чи скарги), 19 (обов'язки органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'

б'єктів із розгляду заяв чи скарг), 20 (термін розгляду звернень громадян) [6], які, за твердженням А.М. Школика, мають яскраво виражений адміністративно-процедурний характер [7, с. 34], тоді як нормативно-правовою основою судової форми оскарження виступає процесуальний кодекс – Кодекс адміністративного судочинства.

Зазначене дозволяє визнати оскарження в адміністративному порядку особливою формою адміністративної процедури (зазначимо, що саме так – як один із видів адміністративної процедури – пропонує розглядати адміністративне оскарження В.П. Тимошук [8, с. 69]). Додатковим аргументом на користь цього припущення (щоправда, аргументом не теоретичного, а практичного плану) може послугувати той факт, що вітчизняні законодавці у розробленні проекту закону України «Про адміністративну процедуру» включили до цього кодифікованого закону розділ V «Адміністративне оскарження», віднісши його в такий спосіб саме до процедурної, а не процесуальної складової адміністративного права [9].

Переходячи до безпосереднього розгляду адміністративного оскарження в аспекті надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства, пропонуємо почати наш аналіз саме з адміністративно-процедурної форми оскарження – розгляду скарги в адміністративному порядку. Науковці одноставно зазначають, що ця форма оскарження має низку переваг відносно судової форми, що полягають у меншій формалізованості, більшій економічності, оперативності, а також можливості не просто вирішити спір між суб'єктом скарги та суб'єктом, дій чи рішення якого оскаржується, а й ухвалили конкретне позитивне рішення у справі.

Нормативну базу оскарження в адміністративному порядку становить Закон України «Про звернення громадян» [6], ст. 1 якого надає право звертатися до органів та посадових осіб публічної адміністрації зі скаргами, пропозиціями та зауваженнями передусім громадянам України, тобто особам, що набули громадянства України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України. Ч. 3 ст. 1 Закону України «Про звернення громадян» уточнює, що таке саме, як і громадяни України, право на звернення мають особи, які не є громадянами України та законно перебувають на її території [6]. Ці положення, на нашу думку, є особливо важливими в аспекті надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства, фактично обмежуючи коло суб'єктів оскарження рішень та дій (бездіяльності) владних органів у цій сфері.

Інший приклад стосується вже неправомірних дій самих представників публічної адміністрації з надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства. Як ми вже згадували раніше, трапляються ситуації, коли внаслідок прийняття органом ДМС неправного рішення людина, що перебуває в Україні на законних підставах, втрачає цей законний статус, як це було у відомій справі М. Абашидзе: Державною міграційною службою в Луганській області було неправомірно (що пізніше було доведено в судовому порядку [10]) скасовано його посвідку на постійне проживання та відмовлено в її продовженні [11].

Позбавлений цим рішенням ДМС статусу особи, яка не є громадянином України й законно перебуває на її території, М. Абашидзе не міг оскаржити це рішення в адміністративному порядку. Можливо, саме цей спосіб оскарження, враховуючи його відносно короткі строки, допоміг би уникнути протизаконного насильного видворення М. Абашидзе з України.

Вважаємо, що зазначені приклади демонструють важливість потенційної можливості позасудового оскарження для всіх категорій осіб із надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства. З одного боку це підсилюватиме систему засобів захисту прав фізичних осіб у адміністративно-правових відносинах у цій сфері, з іншого – сприятиме підвищенню ефективності в діяльності органів публічної адміністрації, пов'язаної з реалізацією надання публічних послуг у сфері міграції та громадянства, через виявлення та усунення порушень та недоліків у роботі зазначених органів.

ВИСНОВКИ

Отже, що у сфері адміністративно-процедурного забезпечення публічного управління сферою міграції потенціал оскарження в адміністративному порядку як інструменту захисту прав фізичних осіб використовується недостатньо ефективно. Для подолання цієї негативної тенденції потрібні як трансформації в галузі нормативного забезпечення, зокрема внесення вищезазначених змін до Закону України «Про звернення громадян», так і підвищення рівня правової культури та правосвідомості всіх суб'єктів адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері. Результатом активізації використання адміністративно-процедурної форми оскарження у досліджуваній сфері має стати зменшення кількості адміністративних позовів проти апарату й управлінь ДМС і забезпечення реалізації принципу оперативності прийняття адміністративного рішення у галузі реалізації адміністративних процедур у публічному адмініструванні сфери громадянства та міграції.

Список використаних джерел

1. Лошицький М.В. Адміністративне оскарження як спосіб захисту прав громадян у діяльності органів публічної адміністрації. *Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія ПРАВО*. Вип. 31. Т. 2. С. 146–150.
2. Рушак І.Я. Оскарження рішень органів місцевого самоврядування в адміністративному судочинстві. *Юридичний вісник*. 2013. № 3 (28). С. 59–62.
3. Лученко Д. Інститут обжалования в административном праве: европейский правовой опыт. *Leges et Viata*. 2015. № 3/2. С. 57–60.
4. Лученко Д.В. Інститут оскарження в адміністративному праві: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 442 с.
5. Бойко І. Базові категорії права адміністративних процедур. Адміністративна процедура: особливості формування української концепції: матер. круглого столу(м. Харків, 15 вересня 2017 р.). Харків: Нац. академія

правових наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. С. 7–13.

6. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256

7. Школик А.М. Адміністративно-процедурне право: ідея та реалізація. *Lex Portus: юрид. наук. журнал*. 2017. № 5 (7). С. 30–40.

8. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / В.П. Тимошук. К.: Факт, 2003. 496 с.

9. Проект Закону про адміністративну процедуру № 3475 від 14.05.2020. URL.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834

10. Постанова Луганського окружного адміністративного суду в справі № 812/333/18 від 21.05.2018 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74225642>

11. Права Людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khp.org/index.php?id=1527841821>

References

1. Loshitsky M.V. Administrative appeal as a way to protect the rights of citizens in the activities of public administration. *Scientific Bulletin of Uzhhorod national university. Series Law*. Issue 31. Vol. 2. pp. 146–150 (in Ukrainian).
2. Rushchak I.Ya. Appeal against decisions of local governments in administrative proceedings. *Legal Bulletin*. 2013. № 3 (28). pp. 59–62 (in Ukrainian).
3. Luchenko D. The institute of appeal in administrative law: European legal experience. *Leges et Viata*. 2015. № 3/2. pp. 57–60 (in Russian).
4. Luchenko D.V. Institute of appeal in administrative law: dis. ... doctor of law: 12.00.07. Kharkiv: Yaroslav Mudryi National law university, 2017. 442 p (in Ukrainian).
5. Boiko I. Basic categories of law of administrative procedures. *Administrative procedure: features of formation of the Ukrainian concept: mater. round table* (Kharkiv, September 15, 2017). Kharkiv: National academy of Legal Sciences of Ukraine, Yaroslav Mudryi National law university, 2017. pp. 7–13 (in Ukrainian).
6. On citizens' appeals: Law of Ukraine of October 2, 1996 № 393/96–VR. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. № 47. Art. 256. (in Ukrainian).
7. Shkolyk A.M. Administrative procedure: idea and implementation. *Lex Portus: legal scientific journal*. 2017. № 5 (7). pp. 30–40. (in Ukrainian).
8. Administrative procedure and administrative services. Foreign experience and proposals for Ukraine / V.P. Tymoshchuk. Kyiv: Fakt, 2003. 496 s.
9. Draft Law on Administrative Procedure № 3475 dated 14.05.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834 (in Ukrainian).
10. Resolution of the Luhansk District Administrative Court in the case № 812/333/18 of 21.05.2018, Unified State Register of Court Decisions. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74225642>. (in Ukrainian).
11. Human rights in Ukraine. Information portal of the Kharkiv human rights group. URL: <http://khp.org/index.php?id=1527841821>. (in Ukrainian).

ГУШТАН

Тетяна Вікторівна

УДК 338.1: 658.8

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

к.е.н., доцент, Ужгородський
торгівельно-економічний
інститут Київського
національного торговельно-
економічного університету

STRATEGIC PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF TRADE ENTERPRISES

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).4)

HUSHTAN Tetiana – Uzhhorod trade and economic institute of Kyiv national trade and economic university

У статті охарактеризовано сутність розвитку торговельних підприємств. Відзначено особливості типів торговельних підприємств на галузевих і правових засадах їх класифікації. Окреслено орієнтири стратегічних пріоритетів розвитку торгівлі. Відзначено цільові індикатори стратегічних пріоритетів розвитку торговельних підприємств. Обґрунтовано необхідність забезпечення постійного зростання кількості господарюючих суб'єктів, зайнятих у сфері роздрібної торгівлі.

* * *

The paper describes the essence of the development of trade enterprises. Peculiarities of types of trade enterprises on branch and legal bases of their classification are noted. The guidelines of strategic priorities of trade development are outlined. Target indicators of strategic priorities of trade enterprises development are marked. The need to ensure a constant increase in the number of economic entities engaged in retail trade is justified. Trade liberalization has become widespread over the past three decades, especially among developing countries and countries with economies in transition, due to significant constraints on import-based development strategies and the influence of international financial institutions, which often support trade liberalization.

Strategic priorities for trade development should focus on creating a comfortable environment for citizens and businesses (both producers of goods and businesses) through the development of multi-format trade infrastructure by stimulating the growth of all forms of entrepreneurial activity. It is a question of construction of system at which at the same time satisfaction of all participants of relations in the sphere of trade is provided. All formats of trade, regardless of size, are recognized as civilized and have the right to unhindered development within its identity and uniqueness, as well as natural evolution without government intervention due to increasing entrepreneurial activity, changing consumer preferences and citizens' desire for a comfortable living environment.

Strategic priorities should cover the segments of retail and wholesale of consumer goods and focus on creating a comfortable consumer environment based on the development of all formats of trade, which provides the maximum choice of products and operators in accordance with the demands of any consumer.

Ключові слова: торговельні підприємства, стратегічні пріоритети, споживачі, розвиток

Keywords: trade enterprises, strategic priorities, consumers, development

ВСТУП

Впродовж останніх трьох десятиліть широкого поширення набула лібералізація торгівлі, особливо серед країн, що розвиваються та країн із перехідною економікою, внаслідок відсутнього обмеження стратегій розвитку, заснованих на імпортозаміщенні, та впливу міжнародних фінансових установ, таких як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, які часто обумовлюють свою підтримку лібералізацією торгівлі.

Позитивна динаміка у торгівлі цілком може виступати передавачем економічних стимулів у всьому світі та засобом постійного відновлення, особливо, якщо посилюється додатковими зусиллями відносно зменшення бар'єрів та подальшого розширення торгових можливостей. Визнання довгострокових переваг розширеної торгівлі, а також позитивна роль, яку торгівля може відіграти в поточному відновленні економіки, є головними факторами, що повинні відображатися у торговій політиці підприємств та країни загалом.

МЕТА роботи – обґрунтування стратегічних орієнтирів розвитку торговельних підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відзначимо особливості типів торговельних під-

приємств на галузевих і правових засадах їх класифікації (табл. 1).

Стратегічні пріоритети розвитку торгівлі повинні орієнтуватися на формування комфортного середовища для громадян і суб'єктів підприємницької діяльності (як виробників товарів, так і суб'єктів торговельної діяльності) через розвиток поліформатної інфраструктури торгівлі за допомогою стимулювання зростання будь-яких форм підприємницької активності. Йдеться про побудову системи, за якої одночасно забезпечується задоволеність усіх учасників відносин у сфері торгівлі, а саме:

1. *Споживачів.* Будь-який споживач повинен мати можливість у межах території свого проживання й місця роботи відповідно до свого смаку, бажань і купівельної спроможності купувати товари (зокрема вітчизняного та місцевого виробництва) за справедливою ціною, на прийнятних і комфортних умовах, з можливістю вибору різних торгових форматів і господарюючих суб'єктів, які здійснюють роздрібну торгівлю, тобто на конкурентних умовах.

2. *Виробників будь-якого обсягу якісної й затребуваної продукції.* Будь-який виробник повинен мати можливість зручно, передбачувано, вигідно й гарантовано реалізовувати свій товар через адекватні цьому провадженню торгові формати.

Таблиця 1

Класифікація типів діяльності торговельних підприємств [сформовано за [1–4]]

Критерій	Характеристика
<i>З урахуванням галузевих засад організації діяльності</i>	
Функції	Основна діяльність; закупівля, транспортування, зберігання, реалізація товарів (послуг); допоміжна діяльність: дослідження ринку, стимулювання продажів.
Характер діяльності	Комерційна діяльність: закупівля товарів (послуг); продаж товарів (послуг); технологічна діяльність: організація потоків покупців у торговій залі; організація розрахунків за товари; доставка товарів; підготовка товарів до продажу тощо.
Участь у формуванні доходів	Діяльність, результати якої впливають на доходи безпосередньо: реалізація товарів (послуг); надання додаткових послуг; надання площ (торгових, складських) в оренду діяльність, результати якої впливають на доходи опосередковано: вивчення ринку та його кон'юнктури; пошук та вибір постачальників; контроль за виконанням договорів і якістю продукції тощо.
<i>З урахуванням нормативно-правових засад організації діяльності</i>	
Учасник господарських відносин	Господарсько-виробнича; організаційно-господарська; внутрішньогосподарська.
Вид економічної діяльності	Основний вид економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт; оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами; роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами; інші види економічної діяльності: виробництво готової їжі та страв; виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання тощо.
Юрисдикція учасників	Внутрішня економічна діяльність (діяльність на території України); зовнішньоекономічна діяльність.
Право на здійснення певних видів діяльності	Діяльність, яка не підлягає ліцензуванню; діяльність, яка підлягає ліцензуванню; оптова й роздрібна торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами.
Стандарти обліку	Операційна діяльність; інвестиційна діяльність; фінансова діяльність.

3. *Суб'єктів торгівлі – підприємств.* Будь-який суб'єкт торгівлі повинен мати можливість безперешкодно здійснювати легальну торговельну діяльність, відкривати, вести й розширювати свій торговий бізнес. Суб'єкти торгівлі покликані професійно виконувати функції стосовно поєднання інтересів споживачів та виробників, транслювати виробникам запити й переваги споживачів (для виробників суб'єкти торгівлі виступають як представники споживачів).

У міських населених пунктах споживачі у межах крокової доступності повинні мати можливість, відштовхуючись від своїх доходів, купити їжу, одяг, товари першої необхідності для дому, а також придбати готову їжу або поїсти в об'єктах громадського харчування (як у форматі швидкого харчування, зокрема вуличного, так і у форматі кафе чи ресторану). До такого ж рівня доступності повинні організовуватися роздрібні ринки, ярмарки та інші малі формати торгівлі. Крім цього, споживачі повинні мати у місцях свого проживання, у межах комфортної транспортної доступності, послуги, що надаються сучасними торговими центрами, гіпер- і супермаркетами, великими спеціалізованими магазинами (будівельних матеріалів, товарів для будинку, дачі, саду тощо) [5].

Також повинна бути максимальна представленість у торгівлі брендів (торгових марок) як товарів, так і торгових операторів. Споживачі повинні мати реальну можливість придбати будь-які товари, які пропонує сучасний світовий ринок споживчих товарів і послуг, зокрема одяг, взуття та інші товари закордонних брендів.

Необхідно зазначити, що транснаціональні й між-

народні торговельні оператори задають «підвищену планку» якості роботи зі споживачами, постачальниками і виробниками, на яку орієнтується й місцева торгівля. У зв'язку з цим їх широка представленість істотно покращує споживче середовище на відповідній території.

Важливо відзначити також, що фактором комфортного споживчого середовища є не тільки різноманітність, але й стабільність для споживача, тобто можливість здійснювати покупки у звичних місцях (магазинах, кіосках, павільйонах, ярмарках, ринках). Тому будь-які зміни звичної для споживача обстановки, насамперед закриття торгових об'єктів, стає порушенням його комфорту.

Водночас базовими орієнтирами повинні бути:

- розвиток поліформатної торгівлі (торгові мережі, малі формати торгівлі, інтернет-торгівля та інші формати);
- розвиток оптової продовольчої ланки;
- розвиток стріт-рітейлу (з англ. «street retail» – вуличної торгівлі) у містах;
- розвиток саморегулювання в торгівлі, самоорганізації та кооперації;
- дерегулювання у сфері торгівлі;
- покращення іміджу сектору торгівлі.

Йдеться про створення рівних можливостей для безперешкодного відкриття, розширення та ведення бізнесу суб'єктами торговельної діяльності будь-яких розмірів (малих, середніх, великих) незалежно від обраного ними торгового формату, за стабільних умов ведення бізнесу, всебічної гарантії прав і мінімізації

адміністративного впливу.

Усі формати торгівлі, незалежно від розміру, визнаються цивілізованими й мають право на безперешкодний розвиток у рамках своєї самобутності й унікальності, а також на природну еволюцію без втручання держави внаслідок зростання підприємницької активності, змін переваг споживачів і прагнення громадян до комфортного середовища проживання.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, що регулюють питання торговельної діяльності, не повинні перешкоджати розвитку окремих форматів торгівлі та окремої товарної спеціалізації, зокрема встановлювати граничну чисельність торгових об'єктів або іншим чином визначати достатність їх кількості у конкретних місцях. Вказану функцію має виконувати ринок, тобто господарюючі суб'єкти, які здійснюють торговельну діяльність та передбачають розвиток бізнесу на конкретній території.

Якщо підприємець готовий відкривати магазин або іншу торгову точку в даному місці й нести пов'язані із цим підприємницькі ризики, то це переважно пов'язано із попитом і затребуваністю пропонування підприємцем товарів і послуг у споживачів, навіть якщо в даному місці вже існують інші торгові об'єкти аналогічних товарних спеціалізацій інших господарюючих суб'єктів.

Держава повинна бути зацікавленою у збільшенні кількості торгових об'єктів різних господарюючих суб'єктів, оскільки це збільшує конкуренцію, створює більш комфортне середовище для споживачів і розширює канали збуту для вітчизняних товаровиробників. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування повинні лише забезпечити сприятливим інституційним середовищем (встановити прозорі та стабільні правила й умови для здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі, а також сприяти дотриманню суб'єктами господарювання встановлених правил). Так, збалансованість різних форматів торгівлі, їх частка в загальному обсязі обороту роздрібною торгівлі повинні формуватися ринком, тобто його учасниками.

Основою визначення цільових індикаторів стратегічних пріоритетів є критерії комфортного споживчого середовища та ефективної інфраструктури торгівлі, а також рівня підприємницької активності, до яких відносяться:

- кількість торговельних об'єктів усіх форматів торгівлі, включаючи торгові місця на ринках і ярмарках;

- забезпеченість роздрібною торгівлею (кількість торгових площ, диференційованих за різними форматами, на 1000 чоловік населення). Цей критерій відображає ключовий показник соціально-економічного благополуччя населення – можливість задоволення його основних життєвих потреб (побутових, соціальних, культурних, інших) на конкурентних умовах (з можливістю вибору отримання аналогічних послуг торгівлі у різних господарюючих суб'єктів) і з належним комфортом. Доступність товарів для громадян вимірюється у двох параметрах:

- 1) фізичному, що відображає можливість придбання товарів у необхідному для комфортного життя обсязі й асортименті, які визначаються фактичною

наявністю таких товарів на території проживання на конкурентних умовах (фізична доступність);

- 2) економічному, що відображає можливість придбання товарів за сформованими цінами в необхідних для комфортного життя обсязі й асортименті відповідно до реального доходу кожної людини (економічна доступність);

- щільність торгової мережі (чисельність населення, що припадає на одне підприємство торгівлі);

- кількість господарюючих суб'єктів (підприємств та фізичних осіб-підприємців), що здійснюють роздрібну торгівлю.

Водночас має місце необхідність забезпечення постійного зростання кількості господарюючих суб'єктів, зайнятих у сфері роздрібною торгівлі, насамперед малих і середніх підприємств, мікропідприємств та фізичних осіб-підприємців, як невід'ємного елемента формування конкурентного середовища.

ВИСНОВКИ

Стратегічні пріоритети повинні охоплювати сегменти роздрібною та оптовою торгівлі товарами споживчого призначення і спрямовуватися на формування комфортного споживчого середовища на основі розвитку всіх форматів торгівлі, що забезпечує максимальний вибір асортименту товарів і торгових операторів відповідно до запитів будь-якого споживача.

Список використаних джерел

1. Козуб С.О. Оцінка результативності планування діяльності підприємств торгівлі: дис.... докт. філософії: 051. Харків, 2020. 344 с.
2. Circle Research White Paper: B2B Market Segmentation Research. Circle Research Ltd. [GB]. 2016. URL: <https://www.circle-research.com/wp-content/uploads/B2B-market-segmentation-research.pdf>
3. Предеін А. Розвиток роздрібних торговельних підприємств в Україні. *Товари й ринки*. 2013. № 2. С. 18-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tovary_2013_2_3
4. Денешко К.А. Аналіз підвищення рентабельності підприємств роздрібною торгівлі в Україні. *Управління розвитком*. 2014. № 4. С. 59-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_4_24
5. Крикавський Є.В. Обґрунтування напрямів розвитку підприємств роздрібною торгівлі України в умовах кризи. *Технологический аудит и резервы производства*. 2014. № 5 (2). С. 62-68. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2014_5\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2014_5(2)_15)

References

1. Kozub S.O. Evaluation of the effectiveness of planning the activities of trade enterprises. Dis... PhD: 051. Kharkiv, 2020. 314 p. (in Ukrainian).
2. Circle Research White Paper: B2B Market Segmentation Research. Circle Research Ltd. [GB]. 2016. URL: <https://www.circle-research.com/wp-content/uploads/B2B-market-segmentation-research.pdf>
3. Prediein A. Development of retail trade enterprises in Ukraine. *Goods and markets*. 2013. № 2. pp. 18-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tovary_2013_2_3 (in Ukrainian).
4. Dieniezhko, K.A. Analysis of profitability of retail trade enterprises in Ukraine. *Development management*. 2014. № 4. pp. 59-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_4_24 (in Ukrainian).
5. Krykavskiy Ye.V. Substantiation of directions of development of retail enterprises of Ukraine in the conditions of crisis. *Technology audit and production reserves*, 2014. № 5 (2). С. 62-68. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2014_5\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2014_5(2)_15) (in Ukrainian).

ЗАПОРОЖСЬКА

Анастасія Максимівна
kurumitokisaki875@gmail.com

УДК 338.984

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ЧАС
ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

ШВАГІРЕВА

Власта Сергіївна
v.s.shvahireva@mzeid.inFORMATION OF INNOVATION POLICY
OF THE ENTERPRISE WHEN ENTERING
INTERNATIONAL MARKETSстудентка, Державний
університет "Одеська
Політехніка"DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).5](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).5)старший викладач, Державний
університет "Одеська
Політехніка"

ZAPOROZHSKA Anastasiia – student, State University "Odesa Polytechnic"

SHVAHIREVA Vlasta – Senior Lecturer, State University "Odesa Polytechnic"

Інноваційні процеси є фундаментом поточного методу господарювання й засобом надання конкурентних переваг окремих підприємств (фірм), галузей, регіонів, країн. Зміцнення інноваційної орієнтації соціально-економічного формування України видається стратегічним завданням національної фінансової політики, настанови на створення державної конкурентоспроможної економіки. Значною основою розвитку конкурентоспроможних переваг України на міжнародній арені є інноваційна активність суб'єктів індустріального виробництва.

* * *

Innovative processes are the foundation of the current method of management and a means of providing competitive advantages to individual enterprises (firms), industries, regions, countries. Strengthening the innovative orientation of the socio-economic formation of Ukraine seems to be a strategic task of the national financial policy, guidelines for the creation of a competitive state economy. A significant basis for the development of Ukraine's competitive advantages in the international arena is the innovative activity of industrial production entities. The formation of innovative activities of current enterprises insists on the development of a fresh mechanism of interaction between producers and customers on the basis of coordination of their interests. Creators of innovative ideas and producers of innovative products (services) are obliged to anticipate the need for new goods, to encourage customers to use new technologies and new products in their activities. Therefore, the innovative activity of the enterprise as soon as possible must be used to use an effective tool – innovation management, which involves the use of tools, methods, technologies of management throughout the formation of innovation policy of the enterprise.

The current circumstances of highly competitive markets necessitate the renewal and modernization of production technologies, development and production of new competitive products, the application of new approaches to management and organization of production, which can only guarantee investments aimed at innovation. Thus, the object of scientific research in the area of management of innovation investment processes is to identify more flexible opportunities for mobilization of financial resources and improve the mechanism of their direction to innovative development.

Since the creation of innovation policy of the enterprise must focus on the market and the consumer, market research should be conducted, which should be preceded by a thorough study of the innovative product.

Ключові слова: Інновації, політика, підприємство, менеджмент, формування

Keywords: Innovation, politics, enterprise, management, formation

ВСТУП

Сьогодні, коли у зв'язку з пандемією багато підприємств шукають нові форми і шляхи розвитку, велике значення набуває надомна праця й розподіл операцій провадження у невеликих приватних підприємствах. Хороший менеджер завжди знайде максимально вірне рішення про кількість можливих надомних операцій навіть для підприємства галузі машинобудування.

Значимість менеджменту в інноваційному формуванні підприємства міститься у виконанні інноваційної політики так, щоб організація обміну й комунікації між споживачами інновацій та підприємствами сприяли ефективному збігу попиту і пропозиції на інноваційні продукти, технології, послуги.

Формування інноваційної діяльності нинішніх підприємств наполягає на розвитку свіжого механізму взаємодії виробників із покупцями на фундаменті узгодження їх інтересів. Творці інноваційних задумів і виробники інноваційної продукції (послуг) зобов'язані

передбачити потребу на нові блага, стимулювати покупців до використання новоспечених технологій і нових товарів у своїй діяльності. Отже, інноваційна діяльність підприємства якомога швидше зобов'язана бути використана на застосуванні ефективного інструменту – менеджменту інновацій, який передбачає застосування інструментів, методів, технологій менеджменту упродовж всього перебігу формування інноваційної політики підприємства.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Поява підприємства на зовнішніх ринках, де править безжальна конкуренція, ймовірно лише за умови застосування нинішніх способів управління.

РЕЗУЛЬТАТИ

Часто конкурентне середовище підприємства ототожнюють із його менеджментовим середовищем, яке включає сукупність суб'єктів і факторів ринку, що впливають на відносини між виробником (продавцем) і споживачем продукції, хоча конкурентні відносини мають свою специфіку. Вони визначають

багато які менеджментові характеристики: обсяг продаж, ціни, умови реалізації тощо. Особливості конкурентного оточення визначають ступінь розвитку ринку і складність роботи на ньому. Через призму взаємовідносин між підприємствами найчастіше проявляються зміни, які відбуваються на ринку, тому що саме суперництво є основною рушійною силою ринкових процесів [6].

Дослідження менеджменту є сучасними на всіх стадіях інноваційної політики індустріального підприємства, починаючи від формування інноваційної думки й закінчуючи кроком реалізації та поширення інновації. Хоча це не є остаточним курсом діяльності менеджменту: доцільно проводити розгляд менеджменту за результатами реалізації та поширення інновації.

Місце інструментів і методів менеджменту у розвитку інноваційної політики підприємства розглядається з двох позицій.

Підхід менеджменту дозволяє реалізувати завчасне створення й робоче конструювання нового товару на підставі підсумків дослідження менеджменту, що особливо істотно з погляду реалізації концепції розкладу менеджменту щодо виготовлення товарів, зажадав ринком. Дослідження менеджменту є актуальними на всіх фазах інноваційної політики індустріального підприємства, починаючи з формування інноваційної ідеї й закінчуючи кроком реалізації та поширення інновації. Втім, це не є остаточним курсом діяльності менеджменту: доцільно проводити вивчення за результатами реалізації та поширення інновації, щоб встановити нові напрямки для розроблення подальших інноваційних ідей.

Технічний (інженерний) шлях має на увазі організацію виробництва для реалізації інноваційної ідеї на основі інженерних розрахунків і проектування, проведення подій із пошуку споживачів інноваційного продукту. У нинішніх умовах на ринку проходить перехід від технічного до підходу менеджменту, тому що покупці пред'являють усе більші вимоги до інноваційних продуктів.

Оскільки створення інноваційної політики підприємства зобов'язана орієнтуватися на ринок і споживача, слід проводити дослідження ринку, які повинні передувати ґрунтовним дослідженням інноваційного продукту. Вивчення ринку інновацій здійснюється за допомогою виконання кабінетних і польових досліджень, генерації і відбору ідей зі створення інноваційного продукту.

З урахуванням потреби технологічного оновлення та диверсифікації виробництва, підприємство активізує роботу в області діяльності менеджменту інноваційної продукції, із застосуванням таких інструментів менеджменту, як дослідження. У розробленні інноваційної політики підприємство реалізовує вивчення ринку, що дозволяє поставити стійкі позиції підприємства на ринку, ринкові можливості та розташування заводу стосовно конкурентів.

Придбання первинної інформації здійснюється за допомогою частих опитувань споживачів на виявлення їх достатку продукцією, термінами поставки, ціною. Збір вторинної інформації здійснюється за допомогою мережі Інтернет, журналів, періодичних

видань, готових досліджень. Цей спосіб отримання інформації є менш витратним і спрощує процес її збору співробітниками, які виконують ці функції.

Для ефективного включення у світовий економічний простір українським підприємствам необхідно виробляти таку продукцію, яка буде конкурентоспроможною на зовнішніх ринках. Це може бути досягнуто на підставі розроблення стратегії просування національного експорту на світовому ринку. Така стратегія повинна полягати не у простому нарощуванні обсягів експорту, а у сприянні створенню довгострокових конкурентних переваг та стабільному розширенні, якісному покращенні, на основі цих переваг, позицій країни на світовому ринку [6, с. 426].

Основною метою, з якою підприємства виходять на зовнішній ринок, є максимізація прибутку за рахунок використання ефекту масштабу. Досягнення цієї мети не вичерпує всі елементи мотиваційного механізму, який складається із конкретних збуджувальних мотивів. Водночас не слід залишати поза увагою й інші фактори, які ставлять під сумнів доцільність виходу підприємства на зовнішні ринки [4, с. 152].

Одним зі значних інструментів менеджменту інноваційної політики підприємства є товарна політика, оскільки вона ґрунтується на інноваційному продукті, його виняткові властивості. Інструментарієм менеджменту товарної політики підприємства є комплекс характеристик, якостей продукту, таких як основа матеріал, застосування продукту, дизайн та додаткові послуги.

До того ж не менш необхідним інструментом менеджменту інновацій представляється цінова політика. Вона являє собою комплекс усіх інструментів, об'єднаних із формуванням вартості на новий продукт. На підприємстві розрахунок вартостей на продукцію виповнюється двома методами: розрахунок цін на норми прибутку та основі собівартості і встановлення цін на підставі маржинального доходу.

І не варто упускати, що значним інструментом менеджменту розвитку інноваційної політики підприємства приходить розподільна політика. Розподільна політика – це інструменти менеджменту, які використовуються з метою цього своєчасного постачання нового продукту від місця його виробництва до одержувача. Вона проводиться завдяки таким заходам, як дослідження й підтвердження каналів збуту, стратегія торгівлі, стратегія коштів збуту, стратегія розміщення продуктивних сил, стратегія розташування споживачів і ринків, стратегія поставок, стратегія складування готової продукції тощо.

В умовах ринкової економіки одним із головних інструментів менеджменту під час розвитку інноваційної політики підприємства є комунікаційна політика. Комунікаційна політика являє собою одну з найголовніших сфер діяльності менеджменту і відіграє головну роль в успішній діяльності підприємства на ринку. У разі просування інновацій властивість комунікаційної політики значно зростає. У зв'язку з цим є потреба визначення значимих інструментів комунікаційної політики, що використовуються у формуванні інноваційної політики підприємства. Оскільки розроблення і впровадження інновацій на ри-

нок характеризується специфікою й особливістю діяльності підприємства, інструменти комунікацій менеджменту обумовлюються відповідно до специфіки ринку інноваційних технік і технологій, а також самих інноваційних продуктів.

Фундаментальною метою комунікаційної політики в області інновацій підприємства прибуває створення попиту на новоспечену продукцію, а також позначення нових продуктів і підприємства на ринку.

Сучасні обставини висококонкурентних ринків зумовлюють потребу оновлення й модернізування виробничих технологій, розробки і виробництва нової конкурентоспроможної продукції, вживання нових підходів до управління й організації виробництва, які можуть гарантувати лише інвестиції, націлені в інноваційну діяльність. Отже, об'єктом наукових досліджень у зоні управління процесами інноваційного інвестування є виявлення більш гнучких можливостей мобілізації фінансових ресурсів та покращення механізму їх направлення на інноваційний розвиток.

ВИСНОВКИ

Отже, використання інструментарію менеджменту під час формування інноваційної політики підприємства здійснюється залежно від встановлених підприємством цілей і виду проведеної політики менеджменту. Будь-який суб'єкт інструментарію менеджменту виконує призначену функцію, яку потрібно обмірковувати під час формування інноваційної політики підприємства.

А успіх інноваційної політики підприємства в нинішніх умовах прямо залежить від ефективності застосування інструментів діяльності менеджменту, яка виступає філософією інноваційного бізнесу. Застосування інструментів менеджменту повинно бути базовою складовою у формуванні інноваційної політики підприємства, від яких залежить результативність ве-

дення й адаптації інновацій на ринку.

Список використаних джерел

1. Беломестнов В.Г., Егоров М.М. Управление потенциалом промышленного предприятия. *Российское предпринимательство*. 2011. С. 74–78.
2. Будрин А.Г., Буруби М.Р., Бурас А. Роль маркетинга в управлении инновациями. *Вестник науки и образования*. 2015. С. 48–53.
3. Гапоненко А.Л. Инновационная деятельность: показатели и методы осуществления. *Инновации*. 2011. С. 26–30.
4. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. К.: Знання, 2006. 462 с.
5. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. К.: Знання-Прес, 2002. 384 с.
6. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Сіваченко І.Ю. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 792 с.
7. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія / О.М. Коваленко та ін.. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. Вип. 3. 634 с.

References

1. Belomestnov V.G., Egorov M.M. Management of the potential of an industrial enterprise. *Russian entrepreneurship*. 2011. pp. 74–78 p. (in Russian).
2. Budrin A.G., Burubi M.R., Buras A. The role of marketing in innovation management. *Bulletin of Science and Education*. 2015. pp. 48–53 (in Russian).
3. Gaponenko A.L. Innovative activity: indicators and methods of implementation. *Innovations*. 2011. pp. 26–30 (in Russian).
4. Didkivskyi M.I. Foreign economic activity of the enterprise. Kyiv: Znannia, 2006. 462 p. (in Ukrainian).
5. Kirichenko O.A. Management of foreign economic activity. Kyiv: Znannia-Pres, 2002. 384 p. (in Ukrainian).
6. Kozak Yu.H., Lohvinova N.S., Sivachenko I.Yu. Foreign economic activity of enterprises. Kyiv: Center for Educational Literature, 2006. 792 p. (in Ukrainian).
7. Innovative economics: theoretical and practical aspects: monograph / O.M. Kovalenko, et.al. Kherson: OLDI-PLUS, 2018. Issue 3. 634 p. (in Ukrainian).

БАТМАНОВА
Вікторія Віталіївна
Batmanova@i.ua

УДК 351.74 : 342.922

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

PECULIARITIES OF PROVISION OF CERTAIN TYPES OF PUBLIC SERVICES IN THE FIELD OF SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION

здобувач, Інституту права
ЗВО "Міжнародний
університет бізнесу і права"

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).6](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).6)

BATMANOVA Viktoriia – applicant, Institute of Law of the International University of Business and Law

Статтю присвячено висвітленню особливостей надання деяких видів публічних послуг у сфері соціального захисту населення. На основі стадій процедури надання публічних послуг у сфері соціального захисту населення в Україні розкриваються види публічних послуг у зазначеній сфері. Встановлено, що, не зважаючи на значний прогрес у здійсненні адміністративних процедур у сфері соціального захисту населення в Україні, зручність їх практичної реалізації залишається недосконалою, оскільки недостатньо впроваджено застосування інноваційних технологій (які вже тривалий час успішно застосовуються, наприклад, під час фотографування для видачі закордонних паспортів; можливий перехід на ведення адміністративних справ в електронній формі шляхом прикріплення відсканованих документів тощо). Безоплатність адміністративних процедур у сфері соціального захисту населення може супроводжуватись додатковими витратами, що можливо мінімізувати за рахунок упровадження інноваційних технологій і засобів.

* * *

The paper is devoted to the peculiarities of providing some types of public services in the field of social protection. Based on the stages of the procedure for providing public services in the field of social protection in Ukraine, the types of public services in this area are disclosed. It is established that despite significant progress in the implementation of administrative procedures in the field of social protection in Ukraine, the convenience of their practical implementation remains imperfect, as insufficient use of innovative technologies (which have long been used successfully, for example, when photographing for passports; possible transition to administrative cases in electronic form by attaching scanned documents, etc.). Free administrative procedures in the field of social protection may be accompanied by additional costs, which can be minimized through the introduction of innovative technologies and tools.

The stages characteristic of the administrative procedure are singled out: the person's application and acceptance of the application for consideration; consideration of the case; case resolution; appealing the decision as an optional stage; execution of the decision.

At the application stage, the subject of such an application is first determined by the method of obtaining public services. This procedure can be performed directly by the subject, through the CNAP, through the Unified State Portal of Administrative Services in electronic form. External expression of desire – a statement that is usually submitted in writing, orally or electronically. An application for the provision of public services in the field of social protection is usually made in writing and submitted in person by the subject of the application (or his legal representative).

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративна процедура, етапи, публічні послуги у сфері соціального захисту населення, стадія

Keywords: administrative process, administrative procedure, stages, public services in the field of social protection, stage

ВСТУП

Ефективне здійснення адміністративних процедур у сфері соціального захисту населення відбувається за умови забезпечення високих стандартів до процедури їх надання. Останнім часом збільшується увага до проблеми забезпечення якості процедури в публічній сфері. Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, свідчить про інтерес до неї з боку як закордонних науковців, таких як І. Вайс, Г. Керол, Ф. Котлер, Р. Мердик, Р. Рассел, Б. Рендер, К. Хаксвер, так і вітчизняних учених (такі як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, О.С. Лагода, Є.О. Легеза, Г.М. Писаренко, В.П. Тимошук, М.М. Тищенко та ін. Проте тематика процедури у сфері соціального захисту населення не отримала належної уваги.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методичну основу дослідження складають загальнонаукові методи, а саме: метод логічного узагальнення,

метод синтезу, індукції, дедукції. Інформаційну базу дослідження під час написання статті склали, зокрема, наступні джерела: фахові статті, матеріали опублікованих тез конференції, дані органів публічної адміністрації.

МЕТА статті – розгляд особливостей надання деяких видів публічних послуг у сфері соціального захисту населення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вдалим є запропонований Є.О. Легезою [1] підхід до виокремлення стадій, характерних для адміністративної процедури: звернення особи та прийняття заяви до розгляду; розгляд справи; вирішення справи; оскарження прийнятого рішення як факультативний етап; виконання рішення.

Пропонуємо розглянути реалізацію зазначених стадій надання публічних послуг у сфері соціального захисту населення на прикладі як видача посвідчення батьків та дитини з багатодітної сім'ї.

Правовою основою надання цієї послуги є Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. [2], Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. [3], Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. [4], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту багатодітних сімей» від 19 травня 2009 р. [5], Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виготовлення і видачі посвідчень батьків та дитини з багатодітної сім'ї» від 2 березня 2010 р. [6], Наказ Міністерства України в справах сім'ї, молоді та спорту «Про затвердження інструкції про порядок видачі посвідчень батьків та дитини з багатодітної сім'ї» від 29 червня 2010 р. [7].

Перша стадія надання публічних послуг у сфері соціального захисту населення реалізується шляхом подачі вичерпного переліку документів, зокрема таких: заяви батька або матері про видачу посвідчень (у довільній формі); копій свідоцтв про народження дітей; копій свідоцтва про шлюб (крім батька або матері, які виховують дітей самостійно); копій сторінок паспорта батька та матері з даними про прізвище, ім'я, по-батькові, дату його видачі й місце реєстрації; довідки про реєстрацію місця проживання/перебування особи; фотокарток батьків та дітей (віком від 6 років) розміром 30х40 мм по одній для кожного одержувача; довідок із загальноосвітнього, професійно-технічного вищого навчального закладу (для осіб від 18 до 23 років у разі, якщо вони навчаються за денною формою навчання); довідки про те, що за місцем реєстрації батька або матері посвідчення не видавалося (у разі реєстрації батьків за різною адресою).

Такі документи подаються до центру надання адміністративних послуг або безпосередньо до суб'єкта – районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад як структурних підрозділів управлінь у справах сім'ї, молоді та спорту обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Заява може подаватися особисто або через представника за дорученням. Адміністратор центру надання адміністративних послуг (або посадова особа суб'єкта надання адміністративних послуг, якщо суб'єкт звернення звертається безпосередньо до суб'єкта надання адміністративної послуги) перевіряє особу заявника (або наявність повноважень у представника), наявність усіх документів, перелічених у додатку, та реєструє заяву. Наприклад, технологічною карткою Відділу у справах сім'ї, молоді та спорту Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації передбачається реєстрація заяви в інформаційній системі «Міський WEB портал адміністративних послуг у місті Києві» [8]. У разі, якщо заявник звернувся до центру надання адміністративних послуг, адміністратор передає заяву разом із доданими документами суб'єкту, уповноваженому надавати відповідну послугу. Зазначений суб'єкт, отримавши заяву, формує й упорядковує адміністративну справу, що містить заяву про надання адміністративної послуги та додані до неї документи.

На другій стадії суб'єкт надання публічних послуг у сфері соціального захисту населення «видача посвідчення батьків та дитини з багатодітної сім'ї» здійс-

нює розгляд справи, зокрема перевіряє обсяг необхідної інформації й документів на їх підтвердження наявному у матеріалах справи; вчиняє дії з отримання документів, яких не вистачає, шляхом доступу до інформаційних систем або баз даних інших суб'єктів, підприємств, установ чи організацій, що належать до сфери їх управління, або через систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, а також запитів до підприємств, установ чи організацій, що належать до сфери управління суб'єкта, які володіють документами або інформацією, необхідними для надання такої послуги. Якщо вчинених дій зі збору інформації й документів на їх підтвердження без участі суб'єкта звернення за допомогою недостатньо, можливе отримання таких документів за його участі шляхом листування, засобами телефонного чи електронного зв'язку.

Третя стадія – вирішення справи – характеризується з'ясуванням відповідності матеріалів адміністративної справи передбаченим законодавством підставам із видачі посвідчення батьків і дитини з багатодітної сім'ї. Рішення може прийматися схвальним (задовольнити заяву та видати посвідчення) або відмовним. Вичерпний перелік підстав для відмови складається з таких позицій: а) неподання документів, необхідних для здійснення адміністративних процедур у сфері соціального захисту населення; б) виявлення недостовірних відомостей у поданих документах; в) підписання заяви й документів особою, яка не має на це повноважень; г) відсутність підстав для видачі посвідчення.

Зовнішнім виявом прийнятого рішення є наказ, розпорядження чи інший розпорядчий документ про задоволення заяви суб'єкта звернення або письмово оформлена відмова.

У разі відмови у наданні публічних послуг у сфері соціального захисту населення «видача посвідчення батьків та дитини з багатодітної сім'ї» або допущення протиправної бездіяльності з боку суб'єкта її надання впродовж одного місяця з дня подання заяви, суб'єкт звернення може оскаржити зазначені дії чи бездіяльність у судовому порядку. З огляду на відсутність спеціальних законодавчо встановлених строків на оскарження результатів надання публічних послуг у сфері соціального захисту такі позови подаються в загальні строки, встановлені ч. 2 ст. 99 КАСУ, – шестимісячний строк, що обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів [9]. Натомість, не зважаючи на відсутність законодавчо встановленого досудового (позасудового) порядку оскарження результату надання публічних послуг «видача посвідчення батьків та дитини з багатодітної сім'ї», деякими технологічними картками передбачається можливість подання скарги на недотримання стандарту голови райдержадміністрації або заступнику голови райдержадміністрації, що реєструється й розглядається згідно із Законом України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. [10].

У разі прийняття позитивного рішення за результатом розгляду заяви стосовно надання публічних послуг у сфері соціального захисту «видача посвідчення батьків та дитини з багатодітної сім'ї» або за результатом позасудового чи судового оскарження відмови

в її наданні (допущення бездіяльності відносно розгляду заяви в передбачений законодавством строк) суб'єкт вчиняє необхідні дії для виконання прийнятого рішення. Ця стадія включає дії з виписування посвідчень батькам і дітям із багатодітної сім'ї, подачі посвідчень на підпис міському голові, реєстрації посвідчень у реєстраційній книзі видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та в реєстраційній книзі видачі посвідчень дитини з багатодітної сім'ї. Завершується стадія видачею посвідчень батьків багатодітної сім'ї та/або посвідчення дитини з багатодітної сім'ї.

ВИСНОВКИ

Отже, не зважаючи на значний прогрес у наданні публічних послуг у сфері соціального захисту населення в Україні, зручність їх практичної реалізації залишається недосконалою, оскільки недостатньо впроваджено застосування інноваційних технологій (які вже тривалий час успішно застосовуються, наприклад, під час фотографування для видачі закордонних паспортів; можливий перехід на ведення адміністративних справ в електронній формі шляхом прикріплення відсканованих документів тощо). Безоплатність надання публічних послуг у сфері соціального захисту населення може супроводжуватись додатковими витратами, що можливо мінімізувати за рахунок впровадження інноваційних технологій і засобів.

Список використаних джерел

1. Легеза Є.О. Поняття процедури надання адміністративних послуг міліцією громадської безпеки. *Наук. вісник Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ: зб. наук. праць*. 2011. № 3 (55). С. 116–122.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32. Ст. 409.
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402–III. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 39. ст. 550.
4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту багатодітних сімей: Закон України від 19.05.2009 № 1343–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 39. ст. 550.
6. Деякі питання виготовлення і видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 № 209. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 54.
7. Про затвердження Інструкції про порядок видачі посвідчень батьків та дитини з багатодітної сім'ї: Наказ Міністерства України в справах сім'ї, молоді та спорту від 29.06.2010 № 1947. *Офіційний вісник України*. 2010. № 56.

Ст. 1909.

8. Перелік адміністративних послуг, які надаються через центр надання адміністративних послуг Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації. URL: <http://golos.kievcity.gov.ua/files/2014/1/9/teh28.pdf>

9. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.

10. Технологічна картка адміністративної послуги «Видача посвідчення батьків та дитини з багатодітної сім'ї». URL: <http://lityn-administratsia.gov.ua/index.php/12345678912/informatsijni-ta-tekhnologichni-kartki/653-informatsijni-ta-tekhnologichni-kartki>

References

1. Leheza Ye.A. The concept of the procedure for providing administrative services by public security police. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk state university of internal affairs: Collection of scientific works*. 2011. № 3 (55). pp. 116–122. (in Ukrainian).
2. On administrative services: Law of Ukraine of 06.09.2012. *Information of the Verkhovna Rada*. 2013. № 32. Art. 409. (in Ukrainian).
3. On the protection of childhood: Law of Ukraine of 26.04.2001 № 2402–III. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2009. № 39. Article 550 (in Ukrainian).
4. On local state administrations: Law of Ukraine of April 9, 1999. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1999. № 20–21. Art. 190. (in Ukrainian).
5. On amendments to some legislative acts of Ukraine on social protection of large families: Law of Ukraine of 19.05.2009 № 1343–VI. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2009. № 39. Article 550 (in Ukrainian).
6. Some issues of preparation and issuance of certificates of parents of large families and children from large families: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 02.03.2010 № 209. *Government courier*. 2010. № 54. (in Ukrainian).
7. On approval of the Instruction on the procedure for issuing certificates of parents and children from large families: Order of the Ministry of Family, Youth and Sports of Ukraine dated 29.06.2010 № 1947. *Official Bulletin of Ukraine*. 2010. № 56. Art. 1909. (in Ukrainian).
8. The list of administrative services provided through the center of administrative services of Holosiivskyi district in the city of Kyiv of the state administration. URL: <http://golos.kievcity.gov.ua/files/2014/1/9/teh28.pdf> (in Ukrainian).
9. Code of Administrative Procedure of Ukraine dated 06.07.2005 № 2747–IV. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2005. № 35–36, № 37. Art. 446. (in Ukrainian).
10. Technological card of the administrative service “Issuance of a certificate of parents and a child from a large family”. URL: <http://lityn-administratsia.gov.ua/index.php/12345678912/informatsijni-ta-tekhnologichni-kartki/653-informatsijni-ta-tekhnologichni-kartki> (in Ukrainian).

ДРОЗДИК

Олександр Анатолійович
s.drozyk16@gmail.com

УДК 324.342.8

ПОЛИЩУК

Даніїл Ігорович
daniil27polishyk@gmail.com ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ У
ПРОПОРЦІЙНИХ ВИБОРЧИХ СИСТЕМАХPECULIARITIES OF DETERMINING
ELECTION RESULTS IN PROPORTIONAL
ELECTORAL SYSTEMS студент, Інститут
підготовки кадрів для органів
юстиції України, Національний
юридичний університет імені
Ярослава МудрогоDOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).7](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).7)студент, Інститут підготовки
кадрів для органів юстиції
України, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого**DROZDYK Oleksandr** – student, Institute of Personnel Training for the Judiciary of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University**POLISHCHUK Daniil** – student, Institute of Personnel Training for the Judiciary of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University

У статті досліджується питання пропорційної виборчої системи, її елементів та видів. Аналізуються переваги застосування різних виборчих формул та способів голосування, залежно від параметрів виборчих округів та політичних традицій країн. Огляд теоретичних основ підкріплений прикладами реалізації різних виборчих формул та способів голосування. Висновки спрямовані наголосити на тому, що процес побудови виборчої системи потребує аналізу різноманітних формул підрахунку голосів, способів голосування, виборчих списків та прикладів їх реалізації.

* * *

Introduction. This paper examines the issue of proportional electoral system, its constituent elements and types. Most types of elements of this system are analyzed here, indicating the specific countries that use them. This paper discusses in detail the basic electoral formulas of the proportional system, these formulas are usually based on the quota method or the method of divisors. The use of different methods makes it possible to favor smaller parties or, conversely, to restrict access to representative bodies to weak political forces. In practice, the application of appropriate formulas can achieve the required level of representation.

The purpose of the paper is to highlight the impact of electoral formulas and voter lists on the results of popular will.

Results. In recent decades, there has been a trend towards a shift from a majority electoral system to other types. Most countries choose a proportional electoral system. The relevant system has the highest number of qualitative indicators of minority representation, by minimizing the loss of votes. According to the experience of the countries listed in the paper, comparative characteristics of each type of proportional system are obtained. Properly selected and implemented electoral system is the key to the proper functioning of all democratic institutions. The analysis of electoral systems is based on modern tasks, such as the formation of authorities by persons with real support in society, increasing the representation of the interests of regions and minorities. For example, with the change of parameters, such as quotas, the order of counting of votes changes, which in turn affects the distribution of different interests in the representative body.

Conclusion. For countries reforming their electoral system in the direction of proportionality, it is first necessary to determine the parameters of the electoral formula and the formation of electoral lists, then determine the method of voting. These issues are considered in this paper and give a general idea of the features of the most popular elements of the classification of the proportional electoral system and are justified by the practice of each of them.

Ключові слова: пропорційна виборча система, виборчі формули, квоти, «загороджувальний бар'єр», виборчі списки

Keywords: proportional electoral system, formula voters, quotas, "barrier", voter lists

ВСТУП

Значну роль у державному механізмі відіграють політичні партії. Звичайно практикою є випадки, коли боротьба між основними політичними силами на виборах значною мірою залежить від методів підрахунку результатів голосування. Ці методи також визначають можливість невеликих партій отримувати місця у представницьких органах. Дослідження різних методів підрахунку результатів виборів має як практичне, так і теоретичне значення. Надалі у статті будуть проаналізовані основні виборчі формули та способи голосування, у призмі переваг та недоліків їх практичного

застосування. Питання стосовно способів переведення голосів виборців у мандати слугувало предметом досліджень таких вчених, як Ю.Б. Ключковський, М. Рибачук, Б. Райковський, О.М. Вагіна, А.О. Авксентьев, Р.В. Чупрін та ін. Загалом це потребує подальшого дослідження на сучасному етапі розвитку української держави. Попри значну кількість наукових праць, низка питань, таких як взаємозв'язок виборчих формул із результатами народного волевиявлення, та наслідки використання різних видів списків із відповідними способами голосування залишаються до кінця не вирішеними.

МЕТА статті полягає у висвітленні впливу вибор-

чих формул та виборчих списків на результати народного волевиявлення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. Під час проведення дослідження використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення, та спеціальні методи, такі як: порівняльно-правовий, формально-логічний; та інші методи наукового пізнання.

РЕЗУЛЬТАТИ

Пропорційне представництво передбачає, що місця у парламенті розподіляються між політичними партіями пропорційно кількості голосів, які вони отримують на виборах. Використання цієї системи покликане мінімізувати різницю між часткою голосів, які отримала політична партія, і часткою отриманих мандатів.

Формування пропорційного представництва здійснюється з використанням партійних списків. Кожна партія повинна надати виборцям список своїх кандидатів, після чого виборці віддають свої голоси за ту чи іншу партію. За результатами підрахунку голосів партії отримують місця в представницькому органі залежно від частки голосів, відданих виборцями за цю партію, від загальної суми дійсних голосів на виборах.

Для розподілу місць у представницькому органі використовують спеціальні формули, які за певних обставин можуть значно вплинути на розподіл мандатів. В основі цих формул, як правило, лежать метод квот або метод дільників. Водночас на визначення результатів голосування відіграють також інші чинники, як от «загороджувальний бар'єр» (виборчий бар'єр), застосування «відкритих» чи «закритих» виборчих списків, способи голосування. Для належного функціонування органів, що обираються, необхідно «загородити» доступ до представницьких мандатів партіям із незначним впливом. У випадку, коли в окрузі розподіляється невелика кількість мандатів, достатньо природного виборчого бар'єру, який важко врахувати у відсотках, однак легко оцінити результати його дії (відносно невеликі партії не можуть набрати вирахованої квоти). Якщо округ є багатомандатним, з великою магнітудою, то без законодавчо закріпленого легального виборчого бар'єру не обійтись. Відповідний бар'єр встановлюється як окремо для багатомандатних округів, так і для загальнодержавного округу, та зазначається у відсотках відносно всіх дійсних голосів. Один із найвищих легальних бар'єрів застосовується в Туреччині – 10 %, найменший у Нідерландах – 0,67 % (становить просту виборчу квоту) [1, с. 64].

Як уже зазначалося раніше, для розподілу місць у представницькому органі використовують формули, в основі яких, як правило, лежать метод квот або метод дільників.

Метод квот полягає в тому, що спочатку визначається квота – кількість голосів, необхідна для отримання одного мандата. Найчастіше використовується квота Хейра, яка визначається шляхом ділення загальної кількості дійсних голосів у виборчому окрузі на загальну кількість мандатів, які виділені для даного

виборчого округу:

$$QX = \frac{V}{S},$$

де QX — квота Хейра, V – кількість голосів виборців, S – кількість мандатів, що розподіляються у даному окрузі (магнітуда округу). Виборча партія отримує стільки мандатів, скільки в результатах голосування за список цієї партії міститься квота, тобто це визначається шляхом ділення суми голосів, поданих за список відповідної партії, на виборчу квоту [2, с. 99]. Квота Хейра використовується в Австрії, Бразилії, Грузії, Литві тощо.

Як свідчить практика, отримати цілі числа у разі такого ділення майже неможливо. У результаті цього, після розподілу мандатів за квотою, деякі з них залишаються нерозподіленими. Це зумовлює необхідність ще одного розподілу мандатів. Для цього, як правило, застосовують два методи – найбільшого залишку та найбільшого середнього.

Метод найбільшого залишку полягає в тому, що нерозподілені мандати передаються партіям, в яких внаслідок першого розподілу залишилася найбільша частка невикористаних голосів.

Складнішим є використання методу найбільшого середнього. Нерозподілені мандати надаються по черговому тому списку, в якого після отримання такого мандата виявиться найбільша середня кількість голосів на один мандат (з урахуванням отриманих на першому етапі) [1, с. 60].

Використання того чи іншого методу розподілу залишкових мандатів може досить відчутно вплинути на результати виборів. Розглянемо це на прикладі виборчого округу, в якому загальна сума дійсних голосів – 235, кількість мандатів, що розподіляються – 8, прохідний бар'єр становить 5 % (8 голосів). Використовуємо квоту Хейра: 235 голосів ділиться на 8 мандатів. Отже, квота становить 29,375.

Припустимо, що у виборах брали участь партії А, Б, В, Г. Партія А набрала 86 голосів, партія Б – 68 голосів, партія В – 44 голосів, партія Г – 30 голосів, партія Д – 7 голосів. Партія Д не пододала прохідний бар'єр, тому не бере участі у розподілі мандатів.

Результати розподілу голосів наведені у табл. 1 та табл. 2 відповідно.

Як бачимо, проблема залишкових голосів віддаляє пропорційну виборчу систему від ідеальної пропорції у розподілі парламентських мандатів між різними політичними силами. Однак, якщо взяти за основу ідеальної пропорції той факт, що всі голоси, подані за партії, повністю розподіляються за квотою, то, як бачимо з результатів дослідження, наведених у табл. 1 та табл. 2, під час розподілу залишкових мандатів найбільш наближеним до ідеальної пропорції є використання методу найбільшого залишку.

Інакше визначаються результати виборів із використанням методу дільників. Найбільш застосовуваними методами дільників є формули д'Ондта, Сент-Лагю, та Сент-Лагю модифікована.

У рамках формули д'Ондта розподіл місць здійснюється за допомогою дільників: загальна кількість голосів, набраних кожною партією, послідовно ділиться на ряд натуральних чисел, починаючи з одиниці (1, 2, 3, 4...).

Таблиця 1

Квота Хейра та метод найбільшого залишку

Партії	Кількість голосів	Перший розподіл місць	Залишок голосів	Другий розподіл місць	Кінцевий результат
А	86	2	0,92	1	3
Б	68	2	0,31	0	2
В	44	1	0,49	1	2
Г	30	1	0,02	0	1

Таблиця 2

Квота Хейра та метод найбільшого середнього

Партії	Кількість голосів	Перший розподіл місць	Перше середнє	Додано місць	Друге середнє	Додано місць	Кінцевий результат
А	86	2	(:3)28,6	1	(:4) 21,5		3
Б	68	2	(:3)22,6	0	(:3)22,6	1	3
В	44	1	(:2)22	0	(:2)22		1
Г	30	1	(:2)15	0	(:2)15		1

У результаті застосування цих дільників утворюються числа, які називаються найбільшими середніми. Вони розташовуються у спадаючому порядку. Місця послідовно виділяються партіям із найвищими середніми величинами. Кожен раз, коли партії надається одне місце, число набраних нею голосів ділиться на наступний дільник для отримання нового числа, тобто найбільшого середнього [3, с. 327]. У табл. 3 наведено приклад, в якому партія А має найбільшу середню величину за першим поділом голосів. Розділивши 86 голосів цієї партії на 1, надаємо їй перше місце. Потім ділимо 86 голосів партії А на 2 для отримання нової середньої величини, яка дорівнює 43. Тепер партія Б має найбільшу середню зі своїми 68 голосами. Отже, цій партії відводиться наступне місце, а її середня величина (68) ділиться на 2 і скорочується до 34. Цей процес триває доти, доки не будуть розподілені всі місця. Формула д'Ондта використовується в Алжирі, Бельгії, Хорватії, Данії, Угорщині тощо.

Як бачимо з результатів розподілу, формула д'Ондта

дає перевагу більш великим партіям за рахунок більш дрібних. З метою усунення переваг великих партій, запропоновано формули на основі дільників, застосування яких дозволяє звести до мінімуму згадану вище перевагу великих партій. Одним із таких рішень є формула Сент-Лагю, схожа з формулою д'Ондта, однак відмінність між ними полягає лиш у тому, що у формулі Сент-Лагю використовується інший ряд дільників: застосовуються непарні числа (1, 3, 5...), що забезпечує більш пропорційний розподіл місць [2, с. 102]. Результати застосування цієї формули наведені нижче.

Проаналізувавши результати розподілу мандатів, ми бачимо, що результати обчислень за формулою Сент-Лагю, представлені у табл. 4, повністю збігаються з результатами, отриманим за допомогою методу найбільшого залишку. Так, такі два підходи вважаються більш пропорційними, ніж формула д'Ондта. Формула Сент-Лагю використовується в Боснії й Герцеговині, Новій Зеландії, Латвії тощо.

Таблиця 3

Розподіл місць із використанням формули д'Ондта *

	А	Б	В	Г
Г (Г:1)	<u>86</u>	<u>68</u>	<u>44</u>	<u>30</u>
Г:2	<u>43</u>	<u>34</u>	22	15
Г:3	<u>28,6</u>	<u>22,6</u>	14,6	10
Г:4	21,5			
Кінцевий результат розподілу:	3	3	1	1

Примітка: * Г — кількість голосів, поданих за партію

Таблиця 4

Розподіл місць із використанням формули Сент-Лагю

	А	Б	В	Г
Г:1	<u>86</u>	<u>68</u>	<u>44</u>	<u>30</u>
Г:3	<u>28,6</u>	<u>22,6</u>	<u>14,6</u>	10
Г:5	<u>17,2</u>	13,6	8,8	6
Г:7	12,28			
Кінцевий результат розподілу:	3	2	2	1

Існує також модифікована формула Сент-Лагю. Вона відрізняється лише тим, що заміняє перший дільник (1) на 1,4. Така заміна знижує переваги малих партій, сприяючи партіям середнього розміру. Це помітно простежується на округах із великою магнітудою. Модифікована формула Сент-Лагю використовується в Непалі, Швеції, Норвегії тощо [3, с. 328].

Після того як визначили кількість мандатів, отриманих суб'єктом номінації – партією, необхідно визначити кандидатів що займуть відповідні мандати. Голосування за списками є основною формою у більшості країн. Також, виокремлюють *систему єдиного перехідного голосу* (STV) та квазіспискові системи. Зі свого боку пропорційні виборчі системи з голосування за списками поділяються на системи з «закритими» та «відкритими» списками.

У випадку голосування за «закритими» списками виборець має можливість проголосувати лише за партію без зазначення порядку та відповідного кандидата, а мандати розподіляють за черговістю відповідно до партійного списку. Політична партія самостійно формує виборчий список, місце розміщення кандидата, в якому залежить від внутрішніх правил та нормативів партії. За таких умов, надмірних повноважень та впливу на кандидатів отримує керівництво політичної партії, адже саме воно висуває кандидатів та реєструє списки. Керівництвом може виступати як структурний керівний орган, так і лідер партії. Тому важливим є забезпечення демократичних відносин всередині партії [1, с. 69].

Система з «відкритими» списками передбачає, що виборцю надається можливість вибрати не тільки список партії, яку він підтримує, а ще й кандидата, зазначеного у цьому списку. Принциповим є те, що виборець має можливість змінити розташування кандидатів всередині списку, остаточний порядок якого формується за кількістю отриманих голосів кожним кандидатом. Зазвичай, виборчий бюлетень повинен містити перелік усіх кандидатів від партії, на відповідному окрузі. Можлива й інша технологія голосування, коли партійний список зазначений на виборчій дільниці, а виборець повинен вписати номер обраного кандидата [1, с. 70].

Відповідна система передбачає різні способи зарахування голосу виборця за кандидатів та партійні списки та різні способи розподілу мандатів. У першому випадку, виборець виокремивши окремого кандидата та, зробивши позначку навпроти його прізвища, одночасно підтримує політичну силу, від якої він висувається. Другим способом є окреме голосування за кандидата та партію.

Окремо варто виділити «панашування», – цей термін походить від французького *panachage* – суміш. Дана процедура передбачає визначене законом право виборця одночасно голосувати за кандидатів із різних партійних списків.

Наприклад, у Швейцарії депутатів Національної ради обирають у 20 багатомандатних округах, де кожен виборець має таку кількість голосів, що відповідає кількості мандатів що розігруються в окрузі. Отримавши бюлетень виборець може: *проголосувати за партійний список загалом*, віддавши всі свої голоси (по одному голосу кожному кандидату зі списку); *віддати*

два голоси (але не більше) за окремого кандидата зі списку партії, одночасно виписавши іншого; *змішати кандидатів від різних партій* в одному списку. Останній вибір можна реалізувати двома шляхами: створити власний список або викреслити кандидата зі списку партії та вписати кандидата від іншої політичної сили.

Розподіл мандатів може відбуватися спочатку між партіями, а далі між кандидатами, або діє складніша система, коли частина кандидатів визначаються у менших за магнітудою округах, а друга частина в більших округах, відповідно до голосів відданих за партійний список [4, с. 48].

У випадку з «відкритими» списками перевагою є більший вплив виборця на формування представницьких органів, шляхом більш точної репрезентації вподобань виборців. Однак зростає ймовірність появи внутрішньопартійних суперечок, що може вплинути на майбутню діяльність партії.

Систему єдиного перехідного голосу (STV) прийнято відносити до пропорційної системи. Вона має на меті встановити пропорційне представництво кандидатів без застосування виборчих списків. Виборець повинен встановити послідовність кандидатів відповідно до своїх вподобань. Під час підрахунку результатів виборів надлишкові голоси отриманні кандидатом, який подолав квоту, переходять до інших кандидатів, на основі другої преференції виборців. Отже, зводиться майже до нуля кількість втрачених голосів. Однак система STV має складну систему підрахунків голосів та потребує грамотності виборців. Також більше мандатів отримують великі партії, тоді коли менші партії втрачають свою підтримку. Застосовується в Ірландії, Мальті та на деяких виборах в Австралії [5, с. 35].

Зокрема, відповідно до Виборчого закону Мальти від 27 вересня 1991 р. у кожному з 13 округів обирається по 5 депутатів шляхом застосування системи STV та з використанням квоти Гагенбаха-Бішофа. Якщо партія отримує більшість перших преференцій, то їй надають додаткові «бонусні» мандати, для отримання більшості за результатами виборів [2, с. 112].

Визначальною особливістю **квазіспискових систем** є те, що голоси за кандидатів в округах із невеликою кількістю мандатів, визначають підтримку партійних списків на багатомандатних чи загальнонаціональних округах. Такі системи є дворівневими, та мають на меті компенсувати неналежну пропорційність в округах із невеликою кількістю мандатів. Обов'язковою умовою є те, що менші округи повинні всією територією входити до відповідного більшого округу [1, с. 72].

Відповідна система застосовується під час парламентських виборів в Естонії. Згідно із Виборчим законом від 7 червня 1994 р. 101 депутат обирається в 11 багатомандатних округах із використанням квоти Гейра. Залишкові мандати після розподілу на округах надалі розподіляються на загальнонаціональному рівні між партіями, які подолали «загороджувальний бар'єр» у 5 % [2, с. 107].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз свідчить про те, що неможна надати однозначну відповідь стосовно того, який метод забезпечує найбільш пропорційне переведення голосів

виборців у мандати. Якщо використовувати метод квот, то найбільший вплив на результати здійснює метод розподілу залишкових голосів; якщо ж використовувати метод дільників, – такий вплив залежить від ряду чисел, які застосовуються. Маніпулювання методами не лише віддаляє пропорційну виборчу систему від ідеальної пропорції у розподілі парламентських мандатів між різними політичними силами, а й надає перевагу тим чи іншим партіям, тому законодавство має передбачати можливі шляхи запобігання зміні методів для надання переваг для правлячих партій на наступних виборах. Виборчі системи із «закритими» списками позбавляють виборця повною мірою реалізувати своє право на обрання конкретних осіб, яким надається перевага. Також виникає загроза прояву корупції та впливу окремих осіб на розподіл мандатів, і, як наслідок, застосування відповідних списків немає належних прикладів. Система «відкритих» списків розв’язує вищезазначені проблеми, однак може викликати проблеми всередині партії, а також потребує більш обізнаного в політичних процесах виборця. Результати виборів прямо залежать і від способу голосування, зокрема найбільш якісно представляє вподобання виборців система єдиного перехідного голосу, хоча й передбачає найскладнішу систему підрахунку голосів.

Список використаних джерел

1. Ключковський Ю.Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія. Київ: Час Друку, 2011. 132 с.
2. Доповідь про виборчі системи: огляд можливих розв’язків та критерії вибору (CDL-AD(2004)003), ухвалена Венеціанською Комісією на 57 пленарній сесії (Венеція, 12–13 грудня 2003 року). *Європейський демократичний дорожчик у галузі виборчого права*: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу

місцевих і регіональних влад Ради Європи / ред. Ю. Ключковський. Київ: Логос, 2009. С. 84–130.

3. Вагіна О.М. Методи визначення результатів пропорційного голосування: різновиди й особливості застосування. *Гілея: науковий вісник*. 2017. № 127. С. 325–330.

4. Рибачук М., Райковський Б. Аналіз концепцій сучасних моделей виборчих систем. *Вісник ЦБК*. 2009. № 1(15). С. 44–52.

5. Авксентьев А.О. Основні моделі виборчих систем та деякі ефекти від їхнього застосування: український контекст. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. Харків. 2013. № 1073. Вип. 24. С. 32–41.

References

1. Kliuchkovskyi Yu. B. Electoral systems and Ukrainian election legislation: monograph. Kyiv: Chas Druku, 2011. 132 p. (in Ukrainian).
2. Report on Electoral Systems: Review of Possible Solutions and Selection Criteria (CDL-AD (2004) 003), adopted by the Venice Commission at its 57th Plenary Session (Venice, 12–13 December 2003). *European Democratic Achievement in the Field of Electoral Law*: Proceedings of the Venice Commission, the Parliamentary Assembly, the Committee of Ministers, the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe / ed. Yu. Kliuchkovskyi. Kyiv: Lohos, 2009. pp. 84–130 (in Ukrainian).
3. Vahina O.M. Methods of determining the results of proportional voting: types and features of application. *Hileia: scientific bulletin*. 2017. № 127. pp. 325–330 (in Ukrainian).
4. Rybachuk M., Raikovskiy B. Analysis of concepts of modern models of electoral systems. *CEC Bulletin*. 2009. № 1(15). pp. 44–52 (in Ukrainian).
5. Avksentiev A. O. Basic models of electoral systems and some effects from their application: Ukrainian context. *Bulletin of VN Karazin Kharkiv National University. Series: Questions of political science*. Kharkiv, 2013. № 1073. № 24. pp. 32–41 (in Ukrainian).

ДЯЧЕНКО

Даніл Ярославович
danil.dyachenko@gmail.com

УДК 658.114.8

РОЛЬ КРАУДФАНДИНГУ В
ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІTHE ROLE OF CROWD FUNDING IN
INNOVATIVE ACTIVITIESстудент, Державний
університет "Одеська
Політехніка"DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.5\(3\).8](https://doi.org/10.37634/efp.2021.5(3).8)

ШВАГІРЕВА

Власла Сергіївна
v.s.shvahireva@mzeid.inстарший викладач, Державний
університет "Одеська
Політехніка"

DIACHENKO Danil – student, State University "Odesa Polytechnic"

SHVAHIREVA Vlasta – Senior Lecturer, State University "Odesa Polytechnic"

У статті розглядається поняття інноваційної діяльності та наводяться форми її фінансування. Зокрема, розглядається саме форма краудфандингового фінансування. Метою статті є вивчення та аналіз форми краудфандингового фінансування, а також виявлення його ролі в розвитку інноваційної діяльності. Для цього було застосовано такі методи дослідження як аналіз, вивчення та оцінка інформації. Розглядається поняття краудфандингу та механізм здійснення фінансування проєктів за допомогою краудфандингу. Проведено аналіз та порівняння вітчизняних та іноземних краудфандингових платформ, а також класифікація краудфандингу за способом винагороди. Також у роботі наведено аналіз переваг і недоліків даного способу залучення коштів, його вплив на розвиток інноваційної діяльності.

* * *

The paper considers the concept of innovation and its importance and impact on modern social life. Budget and extra-budgetary forms of its financing are given: state financing, joint-stock, bank credits, venture financing, leasing, business angels, mixed form of financing and crowdfunding. In particular, the form of crowdfunding financing is considered. The purpose of this paper is to study and analyze the forms of crowdfunding financing, as well as to identify its role in the development of innovation. For this purpose, such research methods as analysis, study and evaluation of information were used. The concept of crowdfunding and the mechanism of financing projects through crowdfunding are considered. The sites of Internet sites that perform the function of fundraising by crowdfunding are considered – the site acts as a third party, is not responsible to anyone, only helping to cover the project and managing the funds raised. Any of the site visitors, who are usually not professional financiers, can transfer any amount to the account of the author of the project. The volumes and growth rates of crowdfunding in the world for 2014 are presented. The analysis and comparison of domestic and foreign crowdfunding platforms is carried out. The classification of crowdfunding by the method of reward (namely: "reward crowdfunding", "equity crowdfunding" and "debt crowdfunding"), and by the method of fundraising ("all or nothing", "leave everything", "turning point", "free" price", "perpetual financing" and "subscription"). The paper also analyzes the advantages and disadvantages of this method of raising funds, its impact on the development of innovation. The conclusion states that despite all the disadvantages, no other method of financing can provide such advantages: resale, market research, sponsorship advertising at no additional cost. Other sources of funding have disadvantages, which are limited public information, high risks of investment in projects. However, in crowdfunding through communication with sponsors, obtaining market reviews from them opens unknown previously ways to reduce these risks.

Ключові слова: краудфандинг, інновації, бізнес, фінансування, проєкти, інтернет майданчики**Keywords:** crowdfunding, innovation, business, financing, projects, internet platforms

ВСТУП

На сучасному етапі інновації стали важливою складовою суспільного життя. На думку більшості дослідників, інноваційна діяльність є двигуном економічного й соціального розвитку.

Як відомо, основними джерелами фінансування інновацій є бюджетні й позабюджетні кошти. Фінансування за рахунок бюджетних коштів здійснюється відповідно до інноваційної політики держави, її цілями й потребами. Позабюджетні кошти самостійно залучаються суб'єктами інноваційної діяльності. У багатьох країнах світу фінансування проводиться паралельно як державою, так і приватними інвесторами [1].

Існують такі форми фінансування інноваційної діяльності:

- державне фінансування;
- акціонерне фінансування;
- банківські кредити;
- венчурне фінансування;
- лізинг;

- бізнес-ангели;
- змішане фінансування;
- краудфандинг.

Останнім часом широке поширення набирає краудфандингова форма фінансування.

МЕТА статті полягає у вивченні та аналізі форм краудфандингового фінансування, а також виявленні його ролі у розвитку інноваційної діяльності. Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- вивчити поняття та існуючі види краудфандингу як інноваційного методу залучення коштів;
- здійснити аналіз впливу краудфандингу на інноваційну діяльність.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Застосовано методи: аналізу, вивчення та оцінювання інформації із матеріалів та робіт, що представлені у списку використаних джерел.

РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття краудфандингу може бути визначено як колективний внесок людей, що використовують свої ресурси для підтримки проєктів, ініційованих іншими людьми й організаціями. У сучасному світі цей процес відбувається з використанням інтернету. Існує велика кількість Інтернет-майданчиків, де будь-який користувач Інтернету може виставити на обговорення свій проєкт, описавши його сутність і кінцеву мету, вказати суму, необхідну для реалізації проєкту, і термін, впродовж якого він збирається ці гроші зібрати, а також надавши інформацію про збір коштів, яка повинна бути відкрита для всіх користувачів.

Сайт виступає як третя особа, відповідальності ні перед ким не несе, лише допомагає висвітлити проєкт і розпоряджається зібраними коштами. Будь-який із відвідувачів сайту, які, як правило, не є професійними фінансистами, може перевести будь-яку суму на рахунок автору проєкту. Зібрати у такий спосіб можна різні суми залежно від відвідуваності Інтернет-майданчика і привабливості самого проєкту. Збір коштів здійснюється на добровільній основі, іноді без гарантії винагороди [2].

Тепер частина представлених напрямів краудфандингу вже має власну специфічну термінологію. Так, інвестиційний краудфандинг набув термін «краудінвестинг», а позиковий краудфандинг – «краудлендинг».

Обсяг світового краудфандингу за 2014 р. склав 16,2 млрд дол., збільшившись із 6,1 млрд дол. у 2013 р. На кінець 2015 р. цифра збільшилася майже вдвічі й досягла близько 30 млрд дол. Найбільше зростання обсягу краудфандингу у 2014 р. припало на азіатські ринки. Збільшившись за рік на 320 %, притягнуте силами натовпу фінансування склало там 3,4 млрд дол. За цим показником азіатський регіон обігнав європейський, де було залучено 3,26 млрд дол. Але на першому місці за обсягами краудфандингу, як і раніше, залишається Північна Америка з 9,46 млрд дол (зростання за рік склало 145 %) [3].

Найбільш популярна категорія краудфандингу – бізнес і підприємництво. У 2014 р. у цій категорії залучено 6,7 млрд дол. (41,3 % від усього обсягу).

Розглянемо відмінності вітчизняного та закордонного ринку краудфандингу. За кордоном донори віддають перевагу в основному технологічним розробкам. Лідерами зборів на вітчизняних майданчиках стають проєкти, присвячені мистецтву. На Kickstarter вже намітилося поділ краудфандингу на професійний і «народний», але українські платформи залишаються більш демократичними всім – з меншими зборами, але широким охопленням. Серед найбільш популярних закордонних платформ краудфандингу можна виділити: Kickstarter, Indiegogo, RocketHub, Ulule, StartNext.

Зі свого боку до найбільш популярних українських краудфандингових платформ відносяться: Na-Starte, Big Idea, КУБ, Go Funded, RazomGo.

На цей час існує кілька класифікацій краудфандингу. Згідно з однією з них краудфандинг підрозділяється на різні види залежно від способу винагороди:

1. Reward crowdfunding – це найбільш популярний тип краудфандингу. Він має подарунки й інші привабливості. Він має подарунки й інші привабливості.

2. Equity crowdfunding – цей тип передбачає про-

даж невеликого відсотка бізнесу або пропонує частку у компанії в рамках довгострокових інвестицій.

3. Debt crowdfunding – це новий тип краудфандингу. Краудфайдер (людина, що здійснює збір) просить гроші в обмін на частку в майбутньому підприємстві або на обіцянки повернення інвестицій.

Інша добре відома класифікація дозволяє визначити, з якою моделлю збору коштів працює платформа:

1. Усе або нічого (All or Nothing). Кошти переказуються, якщо досягається встановлена фінансова мета. Якщо мета не досягається, гроші повертаються спонсорам.

2. Залишити все (Keep what you Raised). Зібрані кошти переводяться незалежно від того, була досягнута мета чи ні. Як правило, працює разом із моделлю переломного моменту.

3. Переломний момент (Tipping Point). Зібрані кошти переводяться після подолання переломного моменту.

4. Вільна ціна (Free donations). Донори самі визначають ціну вже створеного продукту.

5. Вічне фінансування (InDemand). Нескінченна модель, в якій фінансування переходить в етап фінансування діяльності, попередніх замовлень і залучення клієнтів.

6. Підписка. Фінансування здійснюється в режимі автоматичного платежу. Така модель, найчастіше, використовується для благодійності.

Будь-яка людина може використовувати краудфандинг, водночас більшість сайтів не стягує жодної додаткової плати за розміщення проєктів.

Краудфандинг – порівняно «молоде» джерело фінансування, але існують усі умови для того, щоб він став повноцінним, доступним і зручним способом збору коштів для реалізації інноваційних проєктів. У фундаментальному сенсі система краудфандингу дає людям можливість втілювати у життя нові ідеї, забезпечує спілкування між винахідниками та спонсорами, дозволяє обмінюватися професійним досвідом, напрацюваннями та техніками. У краудфандингу зацікавлені не тільки індивідуали й команди ентузіастів, але й невеликі компанії, які потребують джерел фінансування, які допомогли б їх професійному зростанню й забезпечили б втілення в життя намічених планів.

Однак ситуація насправді складніше, ніж може здатися на перший погляд. Краудфандинг виключає можливість відсіву потенційно сильних проєктів через відсутність добре продуманої маркетингової й рекламної стратегії. Під час використання даної форми фінансування існує необхідність в експертному оцінюванні проєкту в тих випадках, коли автор переоцінює свої можливості й не враховує ряд важливих факторів. Ще однією перешкодою на шляху до успіху проєкту може стати відсутність суворої звітності та бухгалтерського обліку.

Для реалізації серйозних технічних інновацій потрібно щось більше, ніж просте фінансування стартапів. Необхідно стратегічне планування, жорсткий контроль за розподілом коштів і наявність фінансових резервів на випадок, якщо у процесі розроблення інновації доведеться істотно перевищити бюджетні рамки.

Крім того, реалізація занадто великої кількості акцій на початковому етапі може стати причиною, з якої технічній компанії доведеться шукати додаткові дже-

рела фінансування, щоб забезпечити прибуток своїм акціонерам.

ВИСНОВКИ

Проте жоден інший спосіб фінансування не може надати такі переваги перепродажу, дослідження ринку, реклами через зв'язок спонсорів без додаткових витрат. Інші джерела фінансування мають недоліки, які полягають в обмеженості публічно доступної інформації, високих ризиках інвестицій у проекти. Однак у краудфінансінгу через спілкування зі спонсорами отриманням оглядів ринку від них відкриваються невідомі раніше шляхи зниження цих ризиків.

Через участь спонсорів у розвитку проекту, краудфінансінг – це одночасно джерело фінансування до становлення бізнесу і у процесі його функціонування. Це той механізм, який дає велику гнучкість там, де інші способи безсилі.

Список використаних джерел

1. Хау Дж. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса. Москва: Альпина Паблишер,

2012. 296 с.

2. Котляров И.Д. Экосистема: новые способы взаимодействия компании с работниками, клиентами и широкой публикой. *Вестник НГУЭУ*. 2013. №4. С. 54-68.

3. Голубев А.А. Экономика и управление инновационной деятельностью. СПб.: СПбГУИТМО, 2012. 119 с.

4. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія / О.М. Коваленко та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. Вип. 3. 634 с.

References

1. Hau Dzh. Crowdsourcing: The collective mind as a tool for business development. Moscow: Alpina Publisher, 2012. 296 p. (in Russian)

2. Kotlyarov I.D. Ecosystem: new ways of interaction of the company with employees, clients and the general public. *Bullentin of NSUEM*. 2013. № 4. pp. 54-68 (In Russian).

3. Golubev A.A. Economics and management of innovation. Saint-Petersburg: SPbSU ITMO, 2012. 121 p. (In Russian).

4. Innovative economics: theoretical and practical aspects: monograph / O.M. Kovalenko, et.al. Kherson: OLDI-PLUS, 2018. Issue 3. 634 p. (In Ukrainian).

ДАЙДЖЕСТ

про зміни законодавства та інших нормативних документів
у сфері бухгалтерського, податкового обліку та фінансової звітності

DIGEST

on changes in legislation and other regulations
in the field of accounting, tax accounting and financial reporting

Кабінет Міністрів України прийняв постанову про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 рр.

Передбачається, що у 2022-2024 рр. розвиток економіки відбуватиметься за траєкторією прискорення економічного зростання. Крім того, за трирічним прогнозом передбачається поживлення експорту українських товарів та послуг на зовнішні ринки.

Уряд буде продовжувати застосовувати заходи з просування українського експорту на зовнішніх ринках і зменшення бар'єрів у торгівлі шляхом: підтримки експорту через створення механізмів страхування, перестрахування та гарантування; зменшення мит на українську продукцію на ключових ринках через виконання Угоди про асоціацію, інших угод про зони вільної торгівлі, їх оновлення; використання можливостей СОТ, зняття антидемпінгових і захисних мит, які поширюються на українську продукцію.

Заходи Уряду також будуть спрямовані на зростання доходів населення та зниження безробіття через стимулювання розвитку підприємництва та малого і середнього бізнесу. Зокрема, за базовим сценарієм прогнозується: зростання ВВП на рівні 3,8% у 2022 р., на 4,7% у 2023 р. та на 5% у 2024 р.; індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) – 106,2% у 2022 р., 105,3% у 2023 р. та 105% у 2024 р.; збільшення реальної середньомісячної заробітної плати працівників на рівні 4,4% у 2022 р., на 6,1% у 2023 р. та на 5,6% у 2024 р.; рівень безробіття у 2022 р. – 8,5%, у 2023 р. – 8%, у 2024 р. – 7,8%; зростання експорту товарів і послуг на рівні 6,5% у 2022 р. з подальшим нарощуванням темпів зростання до 7,7% у 2023 р. та до 7,9% у 2024 р.

Прийнято Закон «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законів щодо вдосконалення системи оскарження публічних закупівель» (проект № 5309)

Закон передбачає подання скарг у формі електронного документа шляхом заповнення уніфікованих форм. Крім того, у випадку оскарження тендерної документації суб'єкт оскарження зобов'язаний надавати докази наявності порушених прав та охоронюваних законом інтересів.

Крім того, змінами до Закону «Про запобігання корупції» до числа службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, віднесено уповноваженого з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на засіданні вирішив рекомендувати Верховній Раді включити до порядку денного та прийняти за основу проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції трудових відносин (№ 5388)

Проект спрямовано на зниження рівня бюрократизації трудових відносин та зменшення навантаження на бізнес. Проектом акта передбачено внесення змін до Кодексу законів про працю України та Законів України «Про охорону праці», «Про відпустки», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», якими:

спрощується процедура укладення строкового трудового договору та проходження випробування при прийнятті на роботу;

оптимізується порядок надання роботодавцем інформації працівникові про умови, що застосовуються до трудового договору (зокрема стосовно режиму роботи і часу відпочинку, відпусток тощо);

виключається необхідність погодження припинення трудових відносин у низці випадків з представниками професійних спілок тощо.

Державна податкова служба України надала роз'яснення стосовно права підприємства застосовувати у податковому обліку мінімально допустимі строки амортизації у індивідуальній податковій консультації від 01.06.2021 р. N 2190/ППК/99-00-21-02-02-06¹

У податковому обліку для розрахунку амортизації витрати на поліпшення (ремонт) орендованих основних засобів зараховуються як окремий об'єкт групи 9 «інші основні засоби» з мінімально допустимим строком корисного використання 12 років. Водночас у визначенні об'єкта оподаткування платник податку – орендар на підставі положень абзацу другого п. 138.1 та абзацу другого п. 138.2 ст. 138 Кодексу має збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованої амортизації вартості покращення (ремонту) орендованих основних засобів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму розрахованої амортизації вартості покращення

¹ Чи має право підприємство застосовувати в податковому обліку мінімально допустимі строки амортизації: ДПІС роз'яснила. URL: https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-imeet-li-pravo-predpriyatie-primenyat-v-nalogovom-uchete-minimalno-dopustimye-sroki-amortizacii-gns-razyasnili?utm_source=balance&utm_medium=referral

(ремонту) орендованих основних засобів відповідно до п. 138.3 ст. 138 Кодексу.

Згідно з п. 431 підрозділу 4 розд. XX «Перехідні положення» Кодексу у визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств на період з 1 січня 2020 р. до 31 грудня 2030 р. платники податку на прибуток мають право під час розрахунку амортизації основних засобів: четвертої групи (машини та обладнання) та п'ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює два роки; третьої групи (передавальні пристрої) та дев'ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює п'ять років. Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів, визначені п. 431 підрозділу 4 розд. XX «Перехідні положення» Кодексу, використовуються незалежно від строків амортизації, визначених у бухгалтерському обліку.

Основні засоби мають одночасно відповідати таким вимогам:

- введені в експлуатацію платником податків в межах одного з податкових (звітних) періодів, з 1 січня 2020 р. до 31 грудня 2030 р.;
- не були у використанні.

Водночас такі основні засоби повинні використовуватися у власній господарській діяльності та не можуть продаватися або надаватися в оренду іншим особам (крім платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна).

Отже, з метою нарахування прискореної амортизації згідно з п. 431 підрозділу 4 розд. XX «Перехідні положення» Кодексу основними засобами, що не були у використанні, слід вважати нові основні засоби платника податків, які не були вживані і не відображались у бухгалтерському обліку у складі основних засобів раніше. Враховуючи, що затрати орендаря на покращення об'єкта операційної оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо) у бухгалтерському обліку відображаються орендарем як капітальні інвестиції у створення (будівництво) інших необоротних матеріальних активів, об'єкт основних засобів, створений для розрахунку амортизації витрат на покращення (ремонт) орендованих основних засобів, не може розглядатися як окремий об'єкт основних засобів для продажу або надання в оренду.

Враховуючи викладене, витрати на покращення (ремонт) орендованих основних засобів, що збільшують майбутні економічні вигоди, які спочатку очікувалися від їх використання, у податковому обліку відображаються як окремий об'єкт групи 9 «інші основні засоби» з мінімально допустимим строком корисного використання 12 років.

Мінфін затвердив Порядок ведення обліку податків, зборів та інших платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внесених на єдиний рахунок

Міністерство фінансів України наказом №166 від 23.03.2021 р. (zareestrovany в Мін'юсті від 20.05.2021 р. за №667/36289) затвердило Порядок ведення обліку податків, зборів та інших платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внесених на єдиний рахунок.

Порядок визначає процедуру ведення обліку податків, зборів та інших платежів, ЄСВ, внесених на єдиний рахунок, для сплати грошових зобов'язань та/або податкового боргу з податків і зборів, передбачених ПКУ, ЄСВ, включаючи пеню та штрафи, відповідно до положень Закону №2464 та інших платежів, що визначені відповідним законодавством та контроль за справлянням яких покладено на ДПС, заборгованості з інших платежів.

Також Порядком врегульовуються такі питання:

– ведення єдиної картки платників за платниками, включеними до реєстру платників, які використовують єдиний рахунок;

– отримання, опрацювання та відображення в інформаційно-телекомунікаційній системі ДПС інформації Казначейства про рух коштів на єдиному рахунку;

– формування повідомлень платникам про наявні помилки у реквізитах поля «Призначення платежу» розрахункового документу;

– відображення в інформаційно-телекомунікаційній системі ДПС інформації, отриманої від платників через Електронний кабінет про уточнення реквізитів поля «Призначення платежу» розрахункового документу, за яким сплачено кошти на єдиний рахунок, та визначення напрямку використання коштів на єдиному рахунку;

– повернення коштів з єдиного рахунка платникам, яких неможна ідентифікувати та/або які не включені до реєстру платників, які використовують єдиний рахунок;

– генерування онлайн-інформації про зарахування коштів на єдиний рахунок та офлайн-інформації про помилково та/або надміру сплачені грошові зобов'язання (зобов'язання з єдиного внеску) і пені, що надійшли на єдиний рахунок, за якими платник через Електронний кабінет уточнив належність платежу відповідному одержувачу та/або визначив напрям використання таких коштів;

– формування контрольних ренкінгів платників за показниками (упорядкована інформація), які підлягають сплаті на бюджетні/небюджетні рахунки;

– генерування реєстру платежів з єдиного рахунка у розрізі окремого платника у складі зведеного реєстру платежів з єдиного рахунку, на підставі якого Казначейством перераховуються кошти з єдиного рахунку на бюджетні/небюджетні рахунки.

Цей наказ набере чинності з дня його офіційного опублікування.

Підготував Владислав Рибалко

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. Значна (!) економія коштів на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру;**
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua